

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ז' (תשפ"ו)

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם ומלשונם מתוך הספרים הקדושים

ויגש

זוהר המבואר
הסתר והמבוד

בחוצת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם ב"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחנידיא זצ"ל

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

זיגש

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

מקבל מתלמידי בעל שם טוב הקדוש,
שבאז ישיר ובנשמת - יכולים לכבסהנשמה
שיהיה נקי וויא א קריסטאל, וככה בליל שבת
בכגונא ומזמור שיר ליום השבת
(נועם שבת - אדמ"ר מתולדות אהרן זיע"א)

אוצר מניני החסידות

- א **שם משמואל** | אופני העגלה הסובבים רמז למצב האדם היכול להשתנות מרעה לטובה ולהפך
- א **בית ישראל** | הלמוד מיהודה להתאזר בנבונה ולא להתנאש בכל מצב
- א **זרע קדש** | גם לאחר שהתפלל הרבה פעמים ולא נענה לא יתנאש אלא יחזור ויתפלל
- א **לקוטי הלכות** | לכל אדם צלילות וירידות במשך ימי חייו ועליו להתחזק בעזרת דקדושה
- ב **פתוחי חותם** | הקב"ה מצטער בצערים של ישראל ומתקן לגאל אותם | ולא יכל יוסף להתאפק - סוף דבר יהא שלא יוכל הקב"ה להתאפק
- ב **מגנאל את ישראל**
- ג **כן ביתי** | הקב"ה יחס את עם ישראל לעת הגאולה שעוד אבי חי
- ג **פתוחי חותם** | ישראל מבקשים על הגאולה
- ג **מאמרי אדמו"ר הזקן** | שרש השתלשלות הקבלות נמשך שקנאת נחש הקדמוני
- ד **דברי יואל** | צירוף להטבות בתפלה שלא יטעה בדרך שקר
- ה **מהר"ש בעלזא** | הדייק בלשונו הפסיק
- ו **באר משה** | הרוצה ליחד את עצמו בבבורא יתברך ולהמליך אותו על כל דבר, צריך להפשיט עצמו מכל גשמיית עולם הזה
- ו **היכל הנבוכד** | העצבות גורעה מפל העברות שבעולם
- ז **תולדות יעקב** | על האדם ללמד כל וזמנר ממסירותו לעסקיו הנשמיים שעליו להסיים דעתו מנפשו אף בעסוקו בעבודת הבורא
- ז **דברי ישראל** | העובד ה' בדרך אחת ורואה חבירו עובד בדרך אחרת לא יקעם עליו
- ח **לקוטי שיחות** | מחלקת הממרא והמדרש האם יש לעסק בדרך בעיון
- ח **אור לשמים** | מעלת התפלה פאשר היא מתוך הנקעה והטבת חסרונו
- י **חכם סופר** | זכי הראות מפרדים בצורת פני חבריהם שלא חטאו
- י **יקרא דמלכא** | יעקב אבינו לא הפסיד כלום מכל צרותיו ואדרכה הרויח הרבה
- י **לב שמחה** | יעקב אבינו לא נשק את יוסף אלא העלה את ההאכה להתדבקות בקדוש ברוך הוא
- יא **פתוחי חותם** | האדם צריך לראות את עצמו כבינוני
- יא **עטרת ישועה** | צדיק המצטער בצרות ישראל משפיע להם פרנסה וטובות גשמיית ואפלו אם אינו בעל מדרגה גדולה
- יב **אור ליעקב** | על האדם לכלכל צעדיו תמיד ולהעלות דברעו שמא תצמח טובה בעתיד ממעשיו
- יג **שפת אמת** | העצה בעת צרה והסתר פנים התבטלות לרצון הבורא
- יג **דברי שמואל** | על האדם לזכר בכל עת שנשלח לעולם הזה לצורך הנשמה
- יג **בת עין** | על ידי הנקעה אפשר להתפלל בקדושה והתלהבות
- יג **תורה אור** | תפלה - התחברות והתקשרות הנפש בקדושה
- יד **פתוחי חותם** | דבורי התפלה פוגעים בשמים ומעלים השכינה
- יד **מאור ושמש** | בעת התפלה אפשר להרגיש הארה מעולמות העליונים
- יד **נעם אלימלך** | להתפלל על כל דבר ודבר
- יד **דברי שלום** | בקשה קדם התפלה על סייע בכוונה
- יד **ישמו ישראל** | בעת ההצלה רואים שהישועה יתנה ממש נגד העינים
- טו **מחשוף הלבן** | המרבה בתשובה מוסיף כח ואור גדול בשכינה
- טו **דברי תזקאל** | בעל תשובה גאל נשמות מהקלפות
- טו **תורה אור** | בחינת יוסף הצדיק הוא אהבה רבה המסתרת
- טו **אנארי דלילה** | השבטים הכירו בקדושת יוסף ונהגלו מצדקתו וקדושתו
- טו **שם משמואל** | אחי יוסף נהגלו כמה שבדעו האחד והשני פניו למראה מלאך אלקים נורא
- טו **אמרי חיים** | מהרו ורגלו אל אבי - שמחה וזריזות לקבלת השבת
- טו **אהבת שלום** | יש להטות און בשבת קדש לשמיעת דברי התורה מפי הצדיק
- טו **אמרי נעם** | אי אפשר לכוות האצרות טעם השבת והמוגדים אלא על ידי אסיפת ידדים יראי ה' אצל הצדיק
- טו **שפתי צדיק** | הצדיקים משמיעים ומפרכסים הארת קדשת השבת עד שנשמע כלב כל הנגלים אליהם ומתלהבים בשלהבת הקדושה

אוצרות גאוני הדורות

- טז **יפח לעץ** | כחו של המלך לעשות חסד גם לאחר גמר הדיון
- יז **דברי אהבה** | הוצאת מלאך גבריאל מעם יוסף כדי שיתפס עם אחיו
- יז **פני דוד** | השתלשלות ירידת יוסף למצרים על ידי המלאכים
- יז **רבי ישראל** | בזכות הנקמת יוסף עם אחיו בכחו לנצח את עשו
- יח **יוסף אברהם** | נרז יוסף את ירידת יעקב לפי שהנרנות מקבדת את בעליה
- יח **דברי שאול** | נמנע יוסף מלספר לאביו על מכירתו כדי שלא יגרם רעה לאחיו
- יח **ענף חיים** | ההוכחה שפיו ולבו של יוסף שרים
- יח **בית אשר** | קבלת לנות האורח להצילו מכל פגע רע
- יט **מעשה נסים** | השלמת גזרת ארבע מאות שנים על ידי רבוי הבנים
- כ **קדם שלמה** | ההבדל בין 'אשר ו'לדה' ל'אשר ולד'
- כ **הר צבי** | פנינת יוסף בכוונה לעקב לשם שמים שאביו יראהו ולא שהוא יראה אותו
- כא **חמדת ישראל** | יעקב אבינו אמר 'מעט ונעים' להמתיק התוכחה שבמשנת תורה
- כא **חסדי אבות** | בטול מטבעות מצרים על ידי שבתים
- כא **אמרי שפר** | גזל מעלת קריאת שמע בכוונה
- כב **גור אריה** | קבלת מלכות שמים בשעה שקא לאדם טובה
- כב **בנין דוד** | קבלת מסירות נפש
- כב **לקחתי תורה** | הנקעה יצר הרע
- כג **מגנותו אליעזר** | להאמין שכל הרעות הם לטובה ועל פן כמסים את העינים בעת אמירת 'שמע ישראל'
- כד **גבעת פרנסה** | הגנת ערות בכשרות שה' אלקינו הוא אחד
- כה **מעשי צדיקים** | הארה חסידית מן הפרשה
- לג **ספיר ויהלום** | עם פרוש הכתר והכבוד
- לז

נושאים בפרשת ויגש

אל יתיאש מן הרחמים

שם משמואל

רבי שמואל מסוקטשוב זיע"א

אופני העגלה הסוככים רמו למצב האדם היכול להשתנות מרעה לטובה ולהפך

נראה דבכל ענין העגלות רמו יש בדבר, כי אופני העגלה הסוככים [שעל שם זה נקרא עגלה, על שם האופנים הסוככים] בעגול, מורים שזה שלמעלה בתכלית פגיע יורד למטה, וזה שבתכלית הירידה למטה משם מתחיל לעלות למעלה.

והוא רמו לאדם שאפלו במצבו שבתכלית הירידה אל יתיאש, אדרבה יתן אל לבו אולי זוהי העת האחרונה של הירידה, ומעתה תתחיל העליה, וכן פשהו בתכלית העליה יתן אל לבו אולי הגיע לתכלית העליה ומעתה יתחיל לרדת כי גלגל הוא שחזור.

וזהו הרמו ששלח יוסף ליעקב עגלות, שכל יצטער הרבה על ירידתו למצרים, שזו הירידה עליה תקיה לו, וזה 'לשאת אתו' שהוא לשון עליה, ולא הזכיר לשון ירידה כלל (תרפ"א):

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

הלמוד מיהודה להתאזר בגבורה ולא להתיאש בכל מצב

פרשת יהודא למוד לכל עובדי השם לא להתיאש. כתיב מקדם ויאמר יהודא מה נאמר, כו' הִנְנו עֹבְדִים' (מד טז), ואחר כך ויגש אליו יהודא, במדרש – לדבר קשות. כתיב בדברי הימים 'כי יהודא גבר באחיו' (דה"א א' ב), זאת הגבורה שלו שלא התיאש.

מקדם קשב שקלם ישארו במצרים ויתחיל הגלות ולכן אמר 'הִנְנו עֹבְדִים כו'', אבל בפאשר שמע מיוסף 'חלילה לי מעשות כו' האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד כו' (מד יז), ראה שעוד לא הגיע זמן הגלות, נגש בתקף בפאשר בטח בתפלתו של יעקב וקל שד' יתן לכם רחמים וכו' ושלח כו' את בנימין [כו'] (נג יז).

וזאת היה גבורת יהודא, שפטח בתפלתו של יעקב על רחמים שלא ישוב ריקם. וזאת נשאר לכל הדורות – למוד לבל להתיאש עובד השם אף שיש לו הסתרות.

ואיתא (ברכות י) אצל חזקיהו, אף שאמר לו ישעיה 'כי מת אתה כו'' (מלכים ב' כ א), לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, לא השגיח על זה ואמר כן מקבלני כו' מבית אבי אבא כו' לא יתיאש מן הרחמים, ופרש רש"י אבי אבא, דוד.

וכבוד קדשת אבי אדוני ו'ל אמר, שרמו על יהודא, מפרשה זאת. ויכול להיות, שהיה פעין רשעה, יעקב התפלל על כל הדורות ומגנו למד יהודא ואחר כך דוד ואחר כך חזקיה ונשאר זאת לכל הדורות, לא להתיאש (תשכ"ט):

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

גם לאחר שהתפלל הרבה פעמים ולא נענה לא יתיאש אלא יחזר ויתפלל

ויגש אליו יהודה. אמרו ו'ל מצינו הגשה לתפלה, כי תפלה הוא לשון דבקות,

כמוכא, ומחמת אלו הירידות הרבה נכשלו ונפלו מאד, כי צריך אִז התחזקות גדול – שהוא בחינת עזות דקדושה בכל הבחינות.

וזה בחינת אריכת הגלות של כלל ישראל, כי כלל הגלות הוא בחינת ירידה שקדם העליה, בבחינת מה שאמר ה' תברך ליעקב כשהיה צריך לירד למצרים בגלות אִנכי ארד עמך מצרימה ואִנכי אעלה גם עליה (מו ד), ובפרט הגלות האחרון הזה שעליו נאמר ויתרד פלאים וכו' (איכה א ט) וכנ"ל.

וכל זה עובר על כל אחד ואחד בפרטיות, כי יש מי שאינו מתעורר כלל לעלות מירידתו, ויש שמתעורר קצת, אף מרובי הירידות שעוברין עליו לטובתו כְּדִי שיעלה מדרגא לדרגא, הרבה נפלו על ידי הירידות וכמוכא מזה.

על פן צריך שתדע שצריכין התחזקות הרבה ועקשנות גדול בלי שעור, שכל זה הוא בחינת עזות דקדושה שמקבלין על ידי שמחה שנמשך בחינת נעשה ונשמע וכו':

רמזי גאלה

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הקב"ה מצטער בצערם של ישראל ומחכה לגאל אותם | ולא יכל יוסף להתאפק – סוף דבר והא שלא יוכל הקב"ה להתאפק מלגאל את ישראל

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנעבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתנדוע יוסף אל אחיו (מה א).

אפשר לרמוז על הקץ הזה שנתארך בעונותינו הרבים וכלו כל הקצים, ונאנחנו מחכים

מלשון 'נפתולי אלקים נפתלתי' (בראשית ל ח), כי על ידי תפלה הוא מדבק עצמו באלקותו תברך שמו, ואז כשדבק באלקותו תברך שמו אִז בודאי תפלתו עושה רשם.

ואמרו ו"ל התפלל ולא נענה יחזר ויתפלל ולא יתאש את עצמו מן הרחמים, כי תברך שמו חפץ ורוצה ומתאנה לתפלות ישראל, ואף על פי שלא נענה אדם עדין בתפלתו, לא יאמר כבר נסיתי הרבה פעמים ואיני רואה שום ישועה על ידי תפלתי, רק עם כל זה יאמר בלבו אִחזור ואִתפלל תמיד לו תברך שמו, כי בודאי אִהיה מעורר רחמנותו תברך שמו, כי תברך שמו חפץ שלא ידח ממנו נדח, וישגר את תפלתו כפי להתקבל לפניו תברך, פיון שיש בנו חלק אלקותו ממעל, ולמענו ולמענו יעש לקבל תפלתי, ותהי תפלתי שגורה כפי ויתקבל.

הרמז בלשון הכתוב

וזה רמזו בכאן שראשי תבות ויגש אליו 'יהודה הוא איו', שפרוש ששואל איה חסד האל וישועתו על ידי תפלתי, ומרמו לנו הכתוב שיתרץ לעצמו על זה שלא יתאש את עצמו מן הרחמים, כי בי אדני, כי יש בי חלק אלקי ממעל, ולכן ידבר נא עבדך דבר באוני אדני, ותעשה למענך ותקבל תפלתי:

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

לכל אדם עליות וירידות במשך ימי חייו ועליו להתחזק בעזות דקדושה

כל אדם בכל זמן צריך שיהיה לו פמה וכמה עליות וירידות כל ימי חייו, כי אי אפשר לעלות מדרגא לדרגא כי אם על ידי ירידה שקדם העליה, כי הירידה היא תכלית העליה

העוד אבי חי, כלומר כי עד עתה לפי שהיה כל כף הסתרה גדולה עד שכמעט שפסרו ישראל חס ושלום דלית דין ולית דין וכל מה שחפץ אדם לעשות כפי רצונו הרע עושה בנודע, והוא מלך גדל התגברות הרע בעולם ומגדל הסתרה דקדושה עד מאד.

לזה אמר הקדוש ברוך הוא לישראל הקדושים, אל תתיאשו חס ושלום מישועת ישראל, מי ימן מציון, כי העוד אבי שאני נקרא עליכם בשם אבינו שבשמים, אבי אבי רכב ישראל, הוא כביכול עוד חי וקיים לעד ולעולמי עולמים:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

ישראל מכקשים על הגאולה

למה נמות לעיניך גם אנחנו גם אדמתנו קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ותן זרע ונהיה ולא נמות והאדמה לא תשם (מז יט)

אפשר לרמוז, דעדת בני ישראל נתארף עליהם על הגלות וקצו בחייהם, ומצטערים ומתאוננים על צערם שבין האמות, ומצטערים גם כן על צער ארצנו הקדושה ועל בית מקדשנו ותפארתנו עד מתי הם שוממים, ובטלה עבודה ובטלה תורה, ושואלים ומבקשים מאת הקדוש ברוך הוא שישוב ירחמנו, וישיב העבודה למקומה והתורה על מכונה.

וזהו שאמר למה נמות לעיניך, ישראל אומרים להקדוש ברוך הוא בגלותם ובצערם, רבוננו של עולם, למה נמות לעיניך בגלות, גם אנחנו גם אדמתנו שהיא ארץ הקדושה.

קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם, דהיינו, פדנו וקנה אותנו בשביל שנעסק בתורה

וגם הקדוש ברוך הוא מנחה, ועינינו תלויות לה' עד שיחננו. והוא יתברך מצפה אימתי ישוב ירחמנו, ומצטער על שכירתו ועלינו, ומי מעכב, מדת הדין מקטרגת, ובטוחים אנחנו ברחמיו שיפדה שכירתו ועם נחלתו.

הרמז בפסוק

וזהו כונת הפסוק, ולא יכל יוסף הקדוש ברוך הוא, ד'יוסף' גימטריא שש הוי"ו"ת, וכא לרמוז על הגלות הארץ הנה, לדבר על לב בני ישראל שלא תקצר רוחם. מחמת ארץ הגלות.

דסוף סוף כיון דהקדוש ברוך הוא מצטער יותר ממנו, סוף דבר שלא יוכל להתאפק בשביל הנצבים עליו, הם הנצבים לקטרג על ישראל שלא יגאלו, דכל הנצבים לקטרג על ישראל פאלו נצבים לקטרג על הקדוש ברוך הוא.

ויקרא הוציאו כל איש מעלי המשטין על הגאולה. ולא עמד איש אתו, דהיינו שום מקטרג לא עמד בהתנדוע יוסף שהוא הקדוש ברוך הוא, עם אחיו, הם ישראל והשכינה:

בן ביתי

רבי אליעזר צבי מקומארנא זיע"א

הקב"ה ינחם את עם ישראל לעת הגאולה שעוד אבי חי

ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי (מה א). ולפי פשוטו מרי מעת הגאולה שלמה שיהיה בקרוב במהרה בימינו, וזהו יוסף הקדוש ברוך הוא, אל אחיו, בני ישראל הקדושים הנקראים להקדוש ברוך הוא בשם אחים ורעים, אני יוסף, עתה אני נקרא יוסף, כדי להוסיף לכם כל הצטרכות שלכם.

(תהלים פט לו) 'זרעו לעולם יהיה', ובנה ונחיה, נכנס בקדושה שהיא חיים, ולא נמות, ולא נשאר בפסטר אחר הנקראת סטרא דמותא, והאדמה שהיא ארצנו הקדושה, לא תשם, לא תשאר שמה:

שנקראת 'לחם' באדמתנו שהיא קדושה, ונחיה אנהו ואדמתנו עבדים לפרעון הבורא ותברך, שנהיה עוסקים בתורה ומקריבים קרבנות באדמתנו.

ותן זרע, דהינו שלח לנו מלך המשיח שהוא זרע דוד המלך עליו השלום שנאמר בו

פרשת ויגש

קנאת השבטים ביוסף היתה קנאה רוחנית

ועל פי זה מובן קנאת השבטים ביוסף על כנתת הפסים, ולא היה בדרך גשמי חס ושלום, כי השבטים בחינת מרפכה תתאה לשכינה הוא, כמו שאמרנו (פסחים נו.) בשם שאין בלבך אלא אחד כו' פי' דוע.

השבטים חשקו לגלוי אלקות כמהו

וקנאתם לה' היתה לשם שמים, דהינו על אודות קרבת יוסף ביצחק עד שהיה בו גלוי אלקות כל כך - כמו בכנתת הפסים שהוא גלוי אלקות, והמה לגדל תשוקת נפשם באלקים חיים גם הם חשקו לקרבת אלקים בזה, ונמנע מהם.

קנאתם היתה בלה טוב ומערכת קצת ברע

ולזאת צמח הקנאה בלבם. אך כלו טוב, רק חלקי קצת רע היה מערב בה עד שנשתלשל מזה השנאה בפעל ממש, כמו שנשתלשל קנאה דנחש דבריאה מקנאה דנחש דאצילות פנ"ל.

יוסף רצה לתקן השבטים שלא ישתלשל טאם משרשו הרק עד לכדי מות בפעל על קנאתם

וכאשר ראה יוסף שהמנות דנחש דעשיה קשור בשבטים על ידי קנאתם כמו שהמנות הגשמי נשתלשל מנחש העליון כו', רצה לתקן זה שלא ימשך בהם המנות בפעל

ויגש אליו יהודה ויאמר כי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה (מד יח)

מאמרי אדמו"ר הזקן

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

שרש השתלשלות הקלפות נמשך מקנאת נחש הקדמוני

להבין כל הענין באריכות הספור בשתי פרשיות הללו במעשה דיוסף עם השבטים, יש להקדים ענין אחר. בהיות ידוע דשרש השתלשלות הקלפות נמשך מן הקנאה של נחש הקדמוני.

קנאת הנחש התבטאה בכל עולם לפי דקותו

והנה זו הרעה של הנחש באדם הראשון, הוא כבר באה בהשתלשלות בנבראים הנפגדים בבחינת אדם דבריאה ויצירה עד ה'אדם דעשיה' כשנתגשם אדם הראשון כמו קנאה גשמיות אצל אדם התחתון דנפש הבהמית כו'.

אבל מתחלה קדם החטא, היה אדם הראשון ראשו דבריאה ורגליו בעשיה כמו שאיתא בכתבי הארז"ל, עד שנחנקא בו נחש דבריאה בקנאה רוחני כו' והורידו למטה כו', והיה שרש לקנאה למעלה מעלה גם בבחינת אצילות באדם דאצילות.

ותחבולותיו עם אחיו להמציא לנפשם במסירות נפש על ידי בנימין אחיו מטעם הנ"ל, עד שבפעל ממש 'ויגש' - נשלם כל עקר פונתו.

כי יהודא מרב צערו נגש בהעלאת מ"ן גדול ואמר 'בי אדני ידבר נא עבדך כו', כלומר העלאת מ"ן גיע באדני אדוני ממילא 'אל יחר אפך' בגבורות הקשות דנגה שנמשך מסבת קנאת הנחש העליון.

הטעם שחזר יהודה שוב על כל הדברים **וענין** חזרת הדברים 'אדני שאל את עבדיו, כי הרי מפל וכל מה שעשה יוסף נעשה ונמשך באותיות התורה שבכתב על ידי משה כו', ובזה הוא עקר התקון שלהם לדורי דורות, כי אורייתא מחכמה נפקת כו'.

ואם כן היה מן הצורך שגם יהודא אחר מסירות נפשו יחזר אותן הדברים ממש עד שיהיה מהם פרשה שלמה דוקא, אז לא יכל יוסף להתאפק כו' וד"ל (פרשיות התורה והמועדים ח"א עמ' רח):

דברי יואל

רבי יואל מסאטמאר זיע"א

צריך להרבות בתפלה שלא יטעה בדרך שקר **והנה** צריך האדם להתפלל הרבה להשם יתברך שלא יפל בדרך השקר, וכמו שהתפלל דוד המלך עליו השלום ואמר 'שקר רדפוני עזרני' (תהלים קיט פו), כי היצר הרע מתגבר בזה גם על גדולי ישראל להפילם בדרך השקר.

תפלת הבעש"ט בעת פטירתו נצל מנאור **וכמו** שמספרים מרבנו בעל שם טוב הקדוש, שבשעת יציאת נשמתו הטוהרה ראו שפתותיו הקדושות מרחשין, ונגשו תלמידיו הקדושים לשמע לחישותיו, ושמעו שהוא משגן

ממש, כי שרש קנאתם לה' היתה בבחינת אלקות רק אפס קצהו נשתלשל למטה.

על ידי שימסרו נפשם על בנימין יתקן החטא והשגאה ולא ימשך בהם מיתה ורק ישאר החטא בדקות

ולזאת התחכם יוסף למצא תחבולות שונות שיבואו השבטים למטר נפשם על בנימין אחיו, ובנימין היה מדרגתו ממש בבחינת חיצוניות היסוד פדוע, וכאשר העלה מ"ן על בנימין אחיו נתקן החטא השגאה והקנאה על יוסף, ולא נמשך בהם המות בפעל ממש, רק נשאר בדקות למעלה מעלה, עד שמרב הימים ושנים דורות האחרונים סוף בית שני נפרעו בהם ביו"ד הרוגי מלכות ולא קדם לכן כלל.

שרש הקלפות בעולמות העליונים הוא גם כן קנאה

ועל דרך זה יובן גם למעלה עד שרש כל השרשים דקלפה, אינו אלא בחינת הקנאה בלבד לדמות בקוף בפני בני אדם.

לכן עקר תשוקתם להתנגד לה' | בעולמות התחתונים מתבטאת קנאתם בקטרוגים וענשים

ולזאת כל עקר התשוקה שלהם אינו אלא להיות למנגד לה', כמו ויבוא להתיצב על ה' כו' (איוב א ו), על ה' ממש, להיות למנגד. ובעולמות נשתלשל מזה הקטרוגים בפלאכים הרעים כו' עד שנעשים רצופה לאלקאה בפעל ממש חס ושלום.

על ידי מסירות נפש מתקנים את הקלפות **והתקון** להם אינו אלא המסירות נפש והעלאת מ"ן, כמו שעשה יוסף עם אחיו עד שתקן והסיר מהם קנאת הנחש בכל ההשתלשלות שלו רק נשאר הרע שבדקות ממנו כנ"ל.

המסירות נפש שפעל יוסף באחיו נשלמה בעת גישת יהודה ליוסף

ואחר כל זה יובן ענין אריכות הספור ב' פרשיות הללו מעבדת דיוסף

אבל יש לכאר, דהנה אנו רואים שהתנאים הקדושים הנה בכחם להחיות מתים, דמציינו כמה פעמים (מגילה ז: גבי מעשה דרבי זינא ורבה וכדומה, ואם כן למה לא החיו כמה צדיקים שמתו קדם זמנם. והטעם הוא, שלא רצו לשנות רצון הבורא ברוך הוא, רק בשעה שהיו רואין שיש צורך גדול בדבר היו עושים דבר אשר הוא ההכרח.

והנה ידוע שאבותינו והשכטים הקדושים הנה להם פח זה גם כן להחיות מתים, משום זה אמר יהודה והצגתיו לפניך חי, הינו אפלו לא יהיה חי אני מציגו לפניך חי, על ידי תחית המתים, כנ"ל.

ועל זה קאמר וחסאתי לאבי כל הימים, וקאי על אביו שבשמים, והינו אף על פי שזהו נגד רצון אבי שבשמים כנ"ל, אף על פי כן אקבל עלי והצגתיו לפניך חי, ודו"ק ודברי פי חכם חן:

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנעבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתנדב יוסף אל אחיו (מה א)

באר משה

נבי משה אליקים בריעה מסוויניץ זיע"א הרוצה ליחד את עצמו בהבורא יתברך ולהמליך אותו על כל דבר, צריך להפשיט עצמו מכל גשמיות עולם הזה ידוע הוא דתבת 'נצב' מורה על מלכות, כמאמר הפתוב 'אין מלך באדום נצב מלך' (מלכים א' כב מח). והפלה הוא, שעקר כשהאדם רוצה להגיע למדת המלכות בשלמות ליחד את עצמו בהבורא יתברך להמליך אותו על כל דבר, מכרח להפשיט עצמו מכל וכל מגשמיות העולם הזה, ומבחינת האישות שלו שמורה על גופניות וחקמיות.

לעצמו הפסוק 'אל תבואני רגל גאנה' (תהלים לו ב), ומצינו שהתפלל יעקב אבינו להשם יתברך שלא ילמד מדרכי לון.

יהודה הכיר בבחינת הקדשה שביוסף אלא שחשש שגפול בדרך השקר מחמת היותו במצרים

ויתכן שהפיר יהודה ביוסף שיש בו בחינת קדשה, אלא שחשבו שגפול בדרך השקר על ידי היותו בין המצרים, לכן אמר לו, אם רצונך להתפלל להשם יתברך שיציל אותך מדרך השקר, אני מוכן לסגל לך בתפלה.

וזה שאמר לו (ב"ר מט ח) 'אם לתפלה אני בא, ו'אם לאו', שאין אתה רוצה להסתלק מדרך השקר, אז 'למלחמה אני בא', שאלחם עמך. ולזה נגש אליו לדבר קשות:

כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא אביאנו אליך וחסאתי לאבי כל הימים (מד לב)

מהר"ש בעלזא

נבי טור שלום מפעלזא זיע"א

הדיוק בלשון הפסוק

הקשה רבנו הקדוש מן מהר"ש זצלה"ה זי"ע, שהיו ליה לומר אם לא אביאנו 'לאבי', כמו שמסים וחסאתי לאבי, או להפוך כמו שאמר 'אם לא אביאנו אליך' הוי ליה לסים גם כן וחסאתי 'אליך'.

כאשר יהודה נטל את בנימין עמו, קבל על עצמו שאפלו אם ימות בנימין ושיכנו על ידי תחנות המתים

והרין כף, דהנה בפרשת מקץ על הפסוק אם לא הביאתיו אליך והצגתיו לפניך (מג ט), פירש רש"י 'חי ולא מת', וקשה האין היה בטוח כל כף שביאנו חי.

ועתה אל תעצבו ואל יחד בעיניכם כי מכרתם אתי וגו' (מה ה)

היכל הברכה

רבי יצחק אייזיק יחיאל מקומארנא זיע"א

העצבות גרועה מכל העברות שבעולם

'ועתה', פסיק, שהיא התשובה, שצריך שלא יהיה בעצבות ובחרון בסגופים משנים, אלא בניחא בלב פתוח יבכה ויתמרמר עד דכדוכא. וזהו ועתה, כשתעשה תשובה אזי אני מזהיר לכם אל תעצבו, כי העצבות גרועה מכל מדות רעות שבעולם ומכל העברות:

ועינכם אל תחס על בליכם כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא (מה כ)

תולדות יעקב

רבי יעקב מבארנבוב זיע"א נבד הרה"ק מרופשיץ

על האדם ללמד קל וחמר ממסירותו לעסקיו הגשמיים שעליו להסיר דעתו מגופו אף בעסקו בעבודת הבורא

יש לפרש הפסוק, כי מרמז על הבא לבנס לעבודת הבורא ברוף הוא, וכדאיתא אל תחסו על בליכם כלומר הגוף, שהאברים הם בליים לגוף המרמז בהם מצות עשה ולא תעשה שיהיו נכונים לזה ומקמיין אותן.

ואמר הפתוב בדרך למוד, שילמד האדם מעצמו, כלומר בגופו, דהרי אנו רואין כשאדם עוסק בעניני הגוף והצטרכות עולם הזה, אינו משגיח כלל על זמן אכילה ועל שום דבר אם מרויח איזה סף, גם לא על סדר השכיבה והשנה, כל זה לא נחשב אצלו, כי העקר אצלו שירותים.

כן הוא רגיל בין האנשים, והלואי שיהיה כף עבודת הבורא ברוף הוא. והדבור

באור 'למקדשך טוב ולקדש קדשין אתר די כה יחרון רוחין ונפשין

כמו שיסד לנו הפיטן בנסח זה רבון עלם, 'למקדשך טוב ולקדש קדשין, אתר די כה יחרון רוחין ונפשין, דהינו בנ"ל, שפש האדם רוצה לשוב ולעלות לקדש העליון קדש הקדשים דלעילא, שם הוא המקום ששמחים בו רק הרוחות והנפשות לבר.

וברצות האדם לעלות אל הקדש פנימה ולהנות מתענוג העליון הזה, מברח מקדם לפשט עצמו מכל בחינת אישיות - מכל גשמיות וחקמיות - להיות ממש בחינת רוח ונפש ונשמה לבר, ובהתפשטות מחמריית הגוף והחמר העכור.

באור הכתוב על דרך הנ"ל

וזהו מאמר הפתוב ולא יכל יוסף, רמז לחי עולמים, הבורא יתברך שמו לא יכול עוד להתאפק לכל הנצבים עליו שרוצים להמליכו בכתר מלכות בנ"ל, שתבת נצב מורה על מלכות.

ואז ויקרא, אין קריאה בכל מקום אלא לשון חבה, שהשם יתברך ברוף הוא קורא אליהם בלשון חבה, לאמר הוציאו כל איש מעלי, שמכרחים אתם כשתרצו באמת לבוא למדת המלכות בשלמות, להפשט את עצמו ולהוציא מקדם כל בחינת אישיות וגופניות מעלי, ואז תוכלו להגיע למדת המלכות בשלמות.

באור 'לא עמד איש אתו בהתודע יוסף'

וזהו גם כן שגמר אמר לא עמד איש אתו, שלא יוכל לעמד בחינת איש שהוא עדין מלבש בגוף וחקר אתו, בהתודע יוסף, חחי עולמים עם אחיו ישראל קדושים וצדיקים אמתיים שנקראים אחים ורעים להבורא יתברך שמו:

עוד בדרכי החסידות שלהם, רק יבינו שיש הרבה דרכים בעבודת הבורא והכל עולה בקנה אחד.

וכמו כן יש לומר זהו שאמר יהודה אל יוסף לעיל ואל יחר אפך בעבדך (מד יח), פרוש, שאל יחר אפך בשביל העבודות שלך, שאמה עובד ה' בדרך הזה וחסרך אינו עובד ה' כמותך, ודי למדין:

אל תרגזו בדרך (אמר רבי אלעזר, אמר להם יוסף לאחיו, אל תתעסקו בכבוד הלכה שמא תרגזו עליכם הדרך, איני והאמר רבי אלעאי בר פרכיה שני תלמידי חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה ראויין לשרף וכו', לא קשיא הא למגדל הא לעיני (תענית י:). ויש מדרש, אל תפסיקו מדבר הלכה (תוס') (מה כד)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א מחלקת הגמרא והמדרש האם יש לעסק בדרך בעיו

בתוס' בתענית (י: ד"ה אל) הביאו על 'אל תרגזו בדרך' - ויש מדרש אל תפסיקו מדבר הלכה'.

לפי גירסא זו, המדרש חולק על דברי הש"ס, דלמסקנת הש"ס אין לעסק בדרך הלכה במידי דלעיונא, מה שאין כן לפי המדרש צריכים לעסק בדרך הלכה, דהינו גם לעיונא.

וכמו שכתבו כמה מפרשים, שזהו החדוש בלשון המדרש שהביאו התוס' אל תפסיקו מדבר הלכה', לגבי הלשון 'אל תעמידו עצמכם מדברי תורה' (כבראשית רבה לפנינו), כי לדעת (ולגוסת) התוס' סבירא ליה להמדרש שגם מדבר הלכה שהוא 'לעיונא', 'אל תפסיקו'.

המרגל בין האנשים הוא, הלואי והיה לי מה לעבד והיכן לנסע בודאי היית נוסע אפלו בקר הגדול ולא הייתי משגיח על עצמי כלל'.

באור הרמז בפסוק

זה כי טוב כל ארץ מצרים, כלומר הטוב של הארציות ומבקשו של האדם הוא, מצרים לכם הוא, רצונו של אדם להצטער בזה עבור ה'לכם', רצה לומר הנאת האדם, כמאמר חז"ל (פסחים פח:): הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם.

ואם כן כל שכן וכל שכן שמהראוי אשר ועינכם אל תחס על כליכם, כאשר יש האדם ויקרב אל התורה והעבודה - עבודת הבורא ברוך הוא אשר על זה נברא האדם:

ויאמר אלהם אל תרגזו בדרך (מה כד)

דברי ישראל

רבי ישראל ממודוניץ זיע"א

העובר ה' בדרך אחת ורואה חברו עובד בדרך אחרת לא יבעס עליו

אמר אבי אדוני זקני זצוק"ל, פרוש 'אל תרגזו בדרך' רצה לומר בדרכי החסידות, הינו כשאמה עובד להבורא יתברך על פי איזה דרך, וכשאמה רואה שיתברך אינו עובד על דרך זה שאמה חולף, אל תרגזו עליו, כי הרבה דרכים יש בעבודת הבורא יתברך שמו, עד כאן דבריו הקדושים.

והענין מה שראה על ככה להזהיר אותם על זה יש לומר, כי מחלקת השבטים עם יוסף עד שמכרוהו, בודאי לא הייתה מחלקת בדברים גשמיים, רק בדרכי החסידות כמובן, לפיכך הזהיר אותם עכשו שאל ירגזו

לגלות היא על ידי שלא יהיה הפסק אצלם בעיני התורה.

דכאשר בני ישראל עוסקים בתורה בעיון, שמתאחדים עם התורה, בלחם להתגבר על חשך הגלות ואין הגלות שולטת כלל על איש ישראל, וכמאמר רז"ל (אבות פ"ו מ"ב) 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה'.

מטעם זה שלח יעקב את יהודה לפניו להתקין בית תלמוד 'שיהו הוגים בו בתורה'

וזהו גם מה שמצינו, שלפני ירידת יעקב למצרים הגה אות יהודה שלח לפניו גוי להורת לפניו גשנה (מו כח), ואמר רז"ל (תנחומא ויגש א) 'להתקין לו בית תלמוד שיהא שם מורה תורה שיהיו השבטים הוגים תורה'.

לא רק שיהיה בהשבטים למוד התורה, אלא שיהיה 'בית תלמוד', מקום של עיון, שיהיו השבטים הוגים תורה, המורה על היגיעה ודוקא, כי רק על ידי העיון והיגיעה בתורה, אין הגלות יכולה לשלט על בני ישראל.

מתנאי מלך המשיח שיהיה 'הוגה בתורה'

ועל פי זה מובן גם הטעם, שמהתנאים דמלך המשיח (רמב"ם מלכים פ"א ה"ד) הוא, שיהיה 'הוגה בתורה' (אף שעקר ענינו לכאורה הוא 'היותו מלך, מלך המשיח').

בכח היגיעה בתורה נתן לנאל את ישראל

כי הכח לנאל את ישראל מגלות הוא בהיגיעה בתורה, 'הוגה בתורה', שכל מציאותו היא מציאות התורה, ששקדמה לעולם, ובמילא היא למעלה מהגבלות ומצרי וגבולי הגלות, ולכן הוא 'כך כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה' (רמב"ם מלכים יא ד) 'ויבנה מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל, בגאולה האמתית והשלמה (חלק לה עמ' 201 ואילך):

על ידי שלומד האדם בעיון התורה מגנה עליו

ויש לומר, שפנה מרמו המדרש לתכן ההגנה שעל ידי עיון התורה, דכאשר האדם לומד בעיון ובעמקות נעשה דבר אחד עם התורה, מבלי הפסק ביניהם, ובמילא התורה מגנה עליו; וזהו שאמר יוסף 'אל תפסיקו עצמכם) מדבר הלכה', שלא יהיה הפסק ביניכם ודבר הלכה, שיהיו כולא חד כנ"ל.

השבטים הצרכו להגנה מיתרה

ויש לכאר טעם המדרש שהשבטים הצרכו להגנה זו שעל ידי עיון התורה – שיהיו משום שהדרך שלהכו בה אז היתה מסכנת ביותר ולכן זקוקים היו להגנה ושמירה יתרה.

דכמו בדרך כפשוטו, יש כמה דרגות בסכנת הדרכים (אף שכל הדרכים בחזקת סכנה), וככל שהדרך מסכנת יותר צריכים שמירה מעלה יותר, פן הוא בסכנה רוחנית.

הליכותיהם הקודמות היו בשליחות יעקב ואלו הליכה זו היתה על מנת להורידם למצרים והזקקה לשמירה מוגנה מיתרה

וזהו החלוק בין הליכת השבטים כמה פעמים מארץ כנען למצרים הלך ושוב, והליכתם בפתוב דיין. שהליכותיהם הקודמות היו בשליחותו של יעקב להביא בר בשנות הרעב.

אבל הליכה זו מהרו ועלו אל אבי גוי רדה אלי אל תעמד גוי" (מה ט), היתה קשורה עם ירידת יעקב וכל נפשות ביתו למצרים, דהינו הירידה לגלות, לקים מה שנאמר בכרית בין הבתרים 'גר יהיה ורעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם' (טו יא), ולכן דרך זו דוקא צריכה שמירה והגנה יתרה.

כאשר עוסקים בתורה בעיון נתן להתגבר על חשך הגלות

וזהו שהזהירם יוסף 'אל תפסיקו מדבר הלכה', שההגנה ב'דרך' המובילה

ובני נפתלי יחצאל וגו' (מו כד)

אור לשמים

רבי מאיר מאפסא זיע"א

מעלת התפלה כאשר היא מתוך הכנעה והכרת חסרונו

נראה לכאר, כי בני נפתלי רומז לבצלי תפלה, הם העומדים להתפלל לפניו בתפלה, **יחצאל** - צריך לדמות לפניו שהוא בכחנית חצי צורות, כי התפלה היא השלמת החסרון, וצריך שיהיה תמיד בכחנית חצי צורות בלי השלמה, להמשיך השלמה. וגו' - ולגנות עצמו תמיד ולאפס ואין יחשב בעיני עצמו כאשר הוא מתפלל בכחנית זו אז יוצר ושלם - גם היצר הרע משלים אתו:

ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו בשנה יבא אליו וגו' (ולא ידעתי טעם ביורא אליו) וכי, והנכון בעיני, כי כבר היו עיני ישראל כבדים קצת מזקן, וכשכבא יוסף במרכבת המשנה ועל פניו המצנפת כדרך מלכי מצרים, לא היה נכד לאביו וגם אחיו לא הכירוהו, לפיכך הזכיר הכתוב כי כאשר נראה אל אביו שהביט בו והכירו נפל אביו על צוארו וככה עליו עוד, כאשר יכנה עליו תמיד עד היום הזה כשלא ראהו, רמב"ן (מו כט)

חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

וכי הראות מכירים בצורת פני חבריהם שלא חטאו

הרמב"ן דקדק לשון יבא אליו, וכתב שהסיר מצנפתו שהיה לו על פניו כמו שיש למלכי מצרים, ויוסף הסירה כדי שיתראה אל יעקב.

יבא לי, שעשה כן כדי שביט בצורת תאר פניו, ומשם ביט יעקב כי לא

חטא במצרים, כי לדקי הראות נכר כן בצורת פני חבריהם כמו שמבאר אצלנו במקום אחר באריכות.

וזה הוא שאמר אחרי ראותי פניך כי עודך חי, פרוש על ידי ראית פניך נכר לו כי עודך חי בצדקות:

יקרא דמלכא

רבי מרדכי מזוועהיל זיע"א

יעקב אבינו לא הפסיד כלום מכל צרותיו ואדרבה הרויח הרבה

הנה מכל צרות שבאו על יעקב אבינו לא הפסיד, אלא אדרבא הרויח הרבה, כי מצרת עשו הרויח הברכות, מצרת לכן הרויח את כל הכבוד של הנשים והבנים והצאן, מצרת רחל עין לא ראתה, מצרת דינה באה חפת אלקים על ההרים, הינו שנסברו הקלפות הגבוהות ונתבטלו הדינים הגדולים על ידי קנאת ה' במסירות נפש.

ובצרה היותר גדולה של יוסף ובנימין, הרויח עבודה גדולה מתוך אהבה רבה - שיוכל להמצאות בעולם ולקרות קריאת שמע בכל נפשך בכנות הכתוב בשלמות:

ויפל על צואריו ויכך על צואריו עוד (אכל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמעו, רש"י) (מו כט)

לב שמחה

רבי שמחה בונם מגור זיע"א

יעקב אבינו לא נשק את יוסף אלא העלה את האהבה להתנבקות בקדוש ברוך הוא

ויפל על צואריו ויכך על צואריו עוד. וברש"י מחז"ל אכל יעקב לא נפל על צוארי

עליו השלום, בא לומר שהאדם השלם העובד ה' לא יעשה עצמו מן החסידים הגמורים ולא מן הרשעים, רק יעשה בינוני, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין מ:): לעולם יראה אדם חציו זכאי וחציו חייב.

והנה מי שרבו עונות יש לו שלחה בעולם הזה, ומי שרבו זכיות יש לו יסורין בעולם הזה כדי למרק מעוט עונות שבידו. והתנא הזה עליו השלום בא לומר, אין אנו נחשבים מן הרשעים, שהרי אין בידינו משלות הרשעים, ואף לא מן הצדיקים, שהרי אין בידינו מיסורי הצדיקים, ואין אנו נחשבים רק כבינונים, וכל האיש השלם ככה יחשב בדעתו.

יעקב תקן פנים גלוי עריות של אדם הראשון

ואפשר דזו היא פננת יעקב אבינו עליו השלום, דהנה זה המאה ושלושים שנה שלו היו כלם בצער, והם כדי לכפר מה שפגם אדם הראשון מה שפרש מאה ושלושים שנה מאשתו.

והנה יעקב אבינו עליו השלום מרב ענותנותו לא חשב שהם היו בצער כדי לתקן פגם אדם הראשון כמו שתקנו אבותיו אברהם ויצחק, כמו שידוע שאברהם תקן פגם עבודה זרה דאדם הראשון, ויצחק תקן פגם שפיכות דמים, ויעקב תקן פגם גלוי עריות, ובא לומר דלא תקן.

וזהו שאמר, שמאה ושלושים שנה שהייתי בצער לא תאמר שתקנתי בזה מאה ושלושים שנה של אדם הראשון כמו שתקנו אבותי, לזה אמר ולא השינו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם, דהינו לא תקנו שנותי כמו שתקנו שנות אבותי בימי גרותם, וכל זה מרב ענותנותו עליו השלום:

יוסף ולא נשקו שהיה קורא את שמע, ופרש בשפת אמת לקוטים בשם החדושי הרי"ם ז"ל כי הצדיקים כשפא להם איוו אהבה הם מתדבקין באהבת השם יתברך, וזה שהיה קורא את שמע, וכן כתב המהר"ל ז"ל.

הטעם שיוסף הצדיק כן נשק את אביו

והקשה, דאם כן גם יוסף הצדיק בודאי כן היה, ופרש, פי אצל יוסף זה הנשיקה והחבוב היה בכלל מצות פבוד אב, שיראה התשוקה הגדולה שהיה לו, ואם כן מלבד מה שעוסק במצוה פטור מן המצוה, בלא זה קיום המצוה הוא עצמו אהבת השם יתברך, ואין צריך להפרד מלקים וכו', אבל ביעקב שלא היה מצוה רק אהבת בנו היה צריך להתמיד בהשם יתברך ונתק מעצמות אהבת בנו, עין שם.

ישוב נוסף

גם יש לומר, שיעקב אבינו עליו השלום הלא לא ידע כל העת שיוסף חי, והתאבל עליו כ"ב שנים וימאן להתנחם, לכן כשנודע לו ונוכח עתה שאכן עודנו חי נתעוררו אצלו הרגשים מיחדים ומסר הכל לאהבת השם יתברך, אבל אצל יוסף לא כן היה, שכבר מקדם היה יודע שיעקב חי:

ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השינו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם

(מד ט)

פתוחי חותם

דבי יעקב אביחצירא זיע"א

האדם צריך לראות את עצמו כבינוני

אפשר לרמוז על פי מה שאמר התנא (אבות פ"ד מט"ו), אין בידינו משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים. וכונת התנא היה

וטוב לישראל קדשים, וכן מצאנו במדרש (קהלת רבה יא א) במעשה ברבי אלעזר בן שמוע שעל ידי שעשה טובה עם נכרי, היה יכול לבטל הגזירה שגזר לאחר ימים על כל ישראל, עין שם.

מעשה מרבי אבאלי מאבערזין זצ"ל

וכמו כן שמעתי מרבי אבאלי מאבערזין זצ"ל, בעת שהיה אבי מורי בסאקשיניג לרפואה, ובא אליו לבקרו, והיה בחצר ההוא בית המדרש והלכתי עמו לשמע קדשה, ואחר הברכה חזר עמי לבית אבי ז"ל, ואז היה הדאזיר [= הפרנס] מווארשא יתום אחר אביו והתפלל לפני העמוד.

וכשחזר עמי והיה באמצע החצר, אמר לי: אחרזר לבית המדרש ואמתין עד שישם תפלתו, כי הוא דאזיר בוארשא, ופן לימים אצטרף להשתדל לפניו בעד טובה לישראל.

דברי הרמב"ם שהבזירא יתברך מסבב סבות בעולם כדי שלאחר שנים רבות יצמח מכך טובה לאדם חסיד

וכן מצאנו ברמב"ם (בהקדמתו לסדר זרעים) שכתב בזה הלשון: לולא המשתגעים היה העולם חרב, ומבאר שם, דאין בעולם שגעון דומה לשגעון האדם, שהיא חלוש הנפש ודל ההרפכה, והוא נוסע מתחלת הגליל השני משבעה גלילות הישוב, עד סוף הששי והוא עובר ימים בזמן החרף, והולך לארץ תלעובות בזמן החרף והקניץ, ומסתפן בנפשו לחיות השדה ולרמשים כדי שירוויח דיגרים.

וכשיקבץ כלום מן הזוהבים שמכר בהם כח נפשו (השלם) ויהיה לו מהם חלק, יתחיל לחלק אותם על אמנים לבנות לו יסוד על טבור הארץ בסיד ואבנים כדי להקים עליו קיר שיעמד שנים רבות, והוא

ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו להם לפי הטף (מז יב)

עטרת ישועה

רבי יהושע מדון יקוב זיע"א

צדיק המצטער בצרות ישראל משפיע להם פרנסה וטובות נשמיות ואפלו אם אינו בעל מדרגה גדולה

הנה נודע דברי מרן אבינו זצ"ל בספרו אמרי נעם פרישת תרומה על הפסוק 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו' (שמות כה ב), אשר 'ידבנו' מלשון מידב הייב, הינו הצדיק שמצער עצמו בצרות ישראל ויכל להשפיע זהב וכסף וטובות הנשמיות, כי לזה אין צריך צדיק גדול בעל וית הקדש ובעל מדרגות עין שם.

וזו ויכלכל יוסף את כל בית אביו להם לפי הטף, הינו גם אם יוסף – רומז על הצדיק – הוא בחינת טף וקטן בעיני הבריות, עם כל זה בכחו להשפיע להם וכל טוב עולם הנה:

אור ליעקב

רבי יעקב דוד מנדומסק זיע"א

על האדם לכלכל עצמו תמיד ולהעלות בדתו שמא תצמח טובה בעתיד ממעשהו

הנה מזה שיוסף היה מפרנס את המצרים ונתן להם עצה לצבור בר בשגי השבע, וצמח מפך ישועתם של אביו ואחיו וכל בית אביו שיוכל לכלכלם בשגי הרעב, נמצאו למדים מפך דצריך האדם לחשב חשבונו של עולם ולא רק חשבונו הפרטי.

ואף אם לפעמים נדמה לו לאדם שברור לו שלא יקבל שום שכר ותועלת ממעשהו, צריך הוא לחשב דאפשר שביא הדבר תועלת

דְּבָרֵי שְׂמוּאֵל

רבי שמואל מסלונים זיע"א

על האדם לזכר בכל עת שנשלח לעולם הזה לצורך הנשמה

דְּבָר זֶה צָרִיף כֹּל יְהוּדֵי לומֵר לְעִנְיֵי עוֹלָם הַזֶּה הַגְּשָׁמִים שְׁלוֹ וְלִטְרֹדוֹת פְּרִנְסוֹתוֹ, לֹא אָתָם שְׁלַחְתָּם אֹתִי הִנֵּה – יְרִידָתִי לְעוֹלָם הַזֶּה לֹא הִיָּתָה בְּעִבּוּרְכֶם, כִּי הֶאֱלָקִים – אֵלָּא לְצָרְךָ עִנְיֵי אֱלָקוֹת:

תְּפִלָּה

בַּת עֵינַי

רבי אברהם דב מאברוקטש זיע"א

על ידי הכנעה אפשר להתפלל בקדשה והתלהבות

דִּהְיֶה עֵקֶר הַעֲבָדוֹת, שִׁיְהִיָּה לוֹ קֶדֶם הַתְּפִלָּה בְּחִינַת הַכְּנָעָה, וְאַחֵר כִּף יִתְפַּלֵּל, וּמִחֲמַת הַהַכְּנָעָה שִׁישׁ לוֹ קֶדֶם הַתְּפִלָּה יִכּוֹל לְדַבֵּר דְּבוּרִים בְּקִדְשָׁה וּבְטַהֲרָה וּבְהַתְּלַהּבוֹת (פרשת שמות):

תּוֹרַת אוֹר

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

'תְּפִלָּה' – הַתְּחַבְּרוּת וְהַתְּקַשְׁרוּת הַנֶּפֶשׁ בְּשֵׂרָשָׁה

תְּפִלָּה הוּא לְשׁוֹן חֲבוּר כְּמוֹ עֲפֹתוּלֵי נִפְתְּלֹתַי ' (בראשית ל ח), וּבְלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה 'הַתּוֹפֵל כְּלֵי חַרְס', שְׂמֵתִיבְרִים בְּמִקּוֹרָם שְׂבַעוֹלָם הָאֲצִילוֹת. וְכֵן בְּעִבּוּדַת ה' הִיא הַתְּקַשְׁרוּת וּדְבָקוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּשֵׂרָשָׁה:

על ידי התבוננות בתפלה יתלהב לב האדם בתשוקה נפלאה להכלל בכורא יתברך

על דְּרָךְ זֶה הוּא כֹּל הַתְּפִלָּה, שְׂאִינָה אֵלָּא לְהֶאֱרִיף בְּאֶחָד כו', כְּמוֹ שְׂבַאֲרָנוּ בְּמִקּוֹם

יודע שלא נשאר משנות חזיו מה שיוכל בהם לבלות בגן עשוי מן הגמא, הַיֵּשׁ שְׁטוֹת וְשִׁגְעוֹן כְּזֶה, וְיִכּוֹל לְהִיּוֹת כֹּל עֲמֵלוֹ הוּא בְּעַד שׁוֹנְאוֹ, עַיִן שֵׁם וכו'.

וְהַעֲנִין בְּזֶה, כִּי מִסִּבַּב הַסְּבוֹת עוֹשֶׂה כֵּן שִׁיבְנָה הָאִישׁ הַזֶּה הַמִּשְׁתַּגֵּעַ בֵּית אֲבָנִים, כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא צוּפֵה וּמְבִיט לְשָׁנִים רְבוֹת וְאֶפְשָׁר שִׁיִּצְטָרֵף חֲסִיד אֶחָד לַחֲסוֹת בְּצֵלוֹ. וְכֵמוֹ כֵּן הָאָדָם שְׂאִינֵנו רוֹאֶה הַעֲתִידוֹת צָרִיף הוּא לְעֲשׂוֹת טוֹבוֹת לְכָל בְּנֵי אָדָם אֶפְלוֹ לְנִכְרִים, דְּשָׂמָא יִצְמַח מִזֶּה סִבָּה לְטוֹבוֹת יִשְׂרָאֵל (עמ' כב-כג):

• לְשׁוֹנוֹת שֶׁל אוֹר •

סֵפֶר בְּרֵאשִׁית - מַעֲשֵׂה אָבוֹת סִימָן לְבָנִים

דְּרָךְ חַיִּים

שִׁפְתַּת אָמֶת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

הַעֲצָה בַּעַת צָרָה וְהַסְּתֵר פְּנִים הַתְּבַטְלוֹת לְרִצּוֹן הַבוֹרָא

זֶה עֲצָה כְּכֹל שַׁעַר צָר וְהַסְּתֵר פְּנִים לְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, הַעֲצָה לְהַתְּבַטֵּל לְרִצּוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי שְׂמִיכַר הָאָדָם אֲצִלוֹ שִׁגְם בְּתוֹךְ הַהַסְּתֵר יֵשׁ חַיּוֹת מְרִצּוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ 'וַיִּגַּשׁ אֱלִיר', לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (תול"א):

• לשונות של אור •

נעם אַלימלך

רבי אַלימלך מליז'נסק זיע"א

להתפלל על כל דבר ודבר

יְתַגַּבַר לְהִיּוֹת זְרִיז כְּאֵיל - לְכַל יִמְנַע עֲצָמוֹ
לְהַתְפַּלֵּל עַל כָּל דְּבָר וְדָבָר, וְאֵל יֹאמֶר מִי
אֲנֹכִי שְׂאֵמְלֵא לְבִי לְהַתְפַּלֵּל עַל דְּבָרִים כְּאֵלוֹ,
אֵל יֹאמֶר כֵּן, וְכַגְדּוֹל כְּפָטָן יִתְפַּלֵּל תָּמִיד (פרשת

אחר):

דברי שלום

רבי שלום מבקאהין זיע"א

בקשה קדם התפלה על סיוע בכונה

רְמַז לְנו הַתּוֹרָה, כְּאֲשֶׁר נִגְשׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי לְהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא הַהוֹדוֹת וְלְהַתְפַּלֵּל, וַיֹּאמֶר בִּי
אֲדֹנָי יְדָבָר נָא עַבְדְּךָ דָּבָר בְּאוֹזְנֵי אֲדֹנָי - צָרִיף
עַל זֶה גּוֹפֵא לְהַתְחַנֵּן שְׂיִיכַח לְדַבֵּר דְּבָרִים
שְׂיִכְנָסוּ בְּאָזְנֵי אֲדֹנָי:

בטחון

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

בעת ההצלה רואים שהישועה היתה ממש נגד
העינים

כְּשֶׁנִּגְדָה אִיזָה צַעַר ח"ו עַל אֲדָם מִיִּשְׂרָאֵל, אִזּוֹ
אֵף כְּשֶׁהַהֲצֵלָה מֵהַצַּעַר עוֹמֵד לְנַגַּד
עֵינָיו, אֵף עַל פִּי כֵן אֵינוֹ רוֹאֵה הַהֲצֵלָה וְאִיזָה
דָּרָךְ יִשְׁכֵּן אוֹר, כִּי נִסְתָּם מִמֶּנּוּ מֵהַשְּׁמַיִם. עַד
שֶׁבֵּא עַת הַהֲצֵלָה, אִזּוֹ רֹאֵה כִּי דָרָךְ הַהֲצֵלָה הִיָּה
פְתוּחַ לְפָנָיו וְלִנְגַד עֵינָיו מִמֶּשׁ (ד"ה כִּי עֵינֵיכֶם):

אחר שעל ידי התבוננות בעמק וברחב בתפלה
יתלהב לבו בתשוקה נפלאה להכליל באחד ולמהווי
אחד באחד:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

דבורי התפלה פועלים בשמים ומעלים השכינה

וְהַתְפַּלְיָה נִקְרָאת 'דְּבָרִים הַעוֹמְדִים בְּרוֹמוֹ שֶׁל
עוֹלָם' (ברכות 1:), וְהַשְּׁעָם, מִשׁוֹם
דְּהַתְפַּלְיָה הִיא דְּבָרִים, וְהַדְּבָרִים הִלְלוּ עוֹלָם
לְשֵׁמִי מְרוֹמִים וְעוֹשִׂים פְּעֻלָּה וּמַעֲלִים הַשְּׁכִינָה
מֵעֵלָה מֵעֵלָה (פרשת תרומה):

חשיבות הכונה בתפלה

וְצָרִיף לְסִדּוֹר הַתְפַּלְיָה לְאֵט מְלָה בְּמִלָּה, וְיִתְבּוֹנֵן
בְּפִרוּשׁ מַה שְּׂמוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו. וְהִנֵּה
גְדוֹלָה הַתְפַּלְיָה מְאֹד מְאֹד, כִּי עָקַר יְחוּד
הָעוֹלָמוֹת לְמַעַל וְהַשְּׁפָעְתָם הִיא בְּשַׁעַת הַתְפַּלְיָה
(פרשת ויקרא):

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלמן עפשטיין זיע"א

בעת התפלה אפשר להרגיש הארה מעולמות
העליונים

וְהִנֵּה אָדָם אֲשֶׁר עֲבוּדָתוֹ עַל דְּרָךְ זֶה וּמִדְּבַק
עֲצָמוֹ בְּהָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, יוֹכַח לְהַרְגִישׁ
בְּעֲצָמוֹ הָאֲרוֹת מֵהָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים. וּבִימּוֹת
הַחַל לֹא יִרְגִישׁ זֹאת כִּי אִם רָגַע תָּדָא בְּעַת
עֲמָדוֹ בְּתְפִלָּה, וּבְשִׁבְתָּ וְכו' יוֹכַח לְהַרְגִישׁ זֹאת
כָּל יוֹם הַשְּׁבֵת (בשלה ד"ה ואתא):

תשובה

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

המרכה בתשובה מוסיף כח ואור גדול בשכינה

'וַיִּגַשׁ אליו יהודה, רומז לבעל תשובה המתקרב ונגש לפני הקב"ה וכו', והשב הזה נשען ונסמך על השכינה שיש לה הנאה גדולה בתשובתו, דכל המרכה בתשובה ומעשים טובים מוסיף כח ואור גדול בשכינה על ידי ניצוצות הקדושה שמוציא מהקלפה ומעלה לה, ומוסיף תקון כפרצופה שנכנה מחדש ככל ז"ס:

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

השכטים הכירו בקדשת יוסף ונקהלו מצדקתו וקדשתו

'כִּי נקהלו מפניו וכו', לא אמר נקהלו ממנו, רק 'מפניו', שהביטו אל פניו בעין השכל, וראו אור הנערב איך הוא עדין כיפיו ונקהלו בתמהון לב איך עמד כנגד כח ערות הארץ והוא בצדקתו:

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

אחי יוסף נקהלו כמה שכרנע האחד נהפכו פניו למראה מלאך אלקים נורא

כְּשֶׁהִתְרַדַּע עצמו להם, היו כל האורות שפניו בוקעים עוד יותר, כטבע כל דבר העצור כשהתפרץ לצאת בוקע ויוצא ככח גדול מאד, והיו פניו בנוראי נוראים מאד, וכזה נקהלו 'מפניו' דייקא וכו', לפני רגע היה נראה כאיש פשוט, וכמו רגע נהפך למראה מלאך ה' נורא מאד (תרע"ב):

תשוקה לשבת

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א

'מהרו וצלו אל אבי' – שמחה וזריזות לקבלת השבת

'יוסף' הוא השבת קדש, והוא אומר לאחיו 'מהרו' בזריזות ביום ערב שבת קדש 'צלו אל אבי יעקב' – אל השבת לקבלו במהירות ושמחה (ד"ה מהרו):

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינובה זיע"א

בעל תשובה גאל נשמות מהקלפות

'וַעֲתָה', הינו אם עושים תשובה בְּאֵמֶת, אֵל תַּעֲצֹבוּ וגו', כי יש לחשב שהעברה רח"ל שעשה היה לסבה, שנודע שלפעמים איזה נשמה בעמקי [הקליפות] ואינה יכולה לצאת משם, ובסבת זה שעשה העברה רח"ל הוציא הנצוצות קדושות משם, דכשחזר בתשובה שלמה מוציא גם הקדושה שהיה מכלע שם:

קדשת יוסף הצדיק

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

בחינת יוסף הצדיק הוא אהבה רבה המסתרת

והנה בחינת ומדרגת יוסף הצדיק עליון הוא בחינת אהבה רבה המסתרת שיש בכל נפש מישראל ששרשה נבזה מאד נעלה:

אוצרות גאוני הדורות

ויראה ושלמות, אזי נולד ריח טוב מצד השראת השכינה (פרשת תולדות ד"ה ואלה תולדות):

אמרי נעם

רבי מאיר מדז'יקוב זיע"א

אי אפשר לזכות להארת טעם השבת והמועדים אלא על ידי אסיפת ידדים יראי ה' אצל הצדיק

העבודות בתורה ותפלה בימות החל יכול כל אחד גם בכיתו לעשות, אבל הארת טעם שבת ורגל אי אפשר רק באסיפת ידדים יראי ה' אצל הצדיק וראש הדור:

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

הצדיקים משמיעים ומפרסמים הארת קדשת השבת עד שנשמע בלב כל הנלויים אליהם ומתלהבים בשלהבת הקדשה

הצדיקים משמיעין ומפרסמין הארת קדשת השבת, עד שנשמע קול הקדשה בלב כל הנלויים אליהם, ומתלהבים בשלהבת הקדשה, בחינת עולם הבא (שבועות אות צד):

התשוקה והצמאון בערב שבת הוא חלק מהשבת מי שמקבל הרבה בשבת, אז הערב שבת כבר הוא חלק משבת, להכין בהתלהבות ותשוקה לשבת, ולא יכול להתמקמה, כל רגע אצלו כשנה יחשב, מה זה בושש השבת לבוא (פרשת מטעי):

שמיעת ד"ת מצדיק בשבת

אהבת שלום

רבי מנחם מנדל מקוסוב זיע"א

יש להטות און בשבת קדש לשמיעת דברי התורה מפי הצדיק

ב'אזני' אדני', רומז לבחינת און, בחינת שמיעה, והינו שראוי להטות אזנו בשבת קדש לשמע דברי תורה כשהו יוצאין מפה קדוש פי צדיק בקדשה ובטהרה (פרשת ויגש):

התאספות ובפרט בבית צדיקים גורמת השראת השכינה

כשמתאספין אנשים יחד באחדות שלום ואמת, נולד בחינת אהבת יודים, ואזי נולד ריח טוב, וביותר אם מתאספין יחד לבית הצדיקים ויושבין אצלם בבושה והכנעה

אוצרות גאוני הדורות

המשפוט, כי כל הדינים הגם שהמשפוט נתן בידם להטותו פרצונם, ומי יאמר להם מה תעשה, אבל כל זה הוא רק טרם גמר דין, אבל אחר שגמרו הדין נמנע מאתם לעשות חסד עם הנדון.

לא כן המלך הגם שגזר דין ומשפוט, מקל מקום בכל רגע יכול להפך הדין, וכרצונו יעשה חסד ורחמים. ולכן אמר כמוך כפרעה,

ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה (מד יח)

יפה לקץ

רבי ישראל דוד יפה זצ"ל

כחו של המלך לעשות חסד גם לאחר גמר הדין

פרש רש"י מה פרעה גוזר ואינו מקים, אף אתה בן עכ"ל. פרוש האמת שמעתי, כי יש חלוק בין המלך לשארי השרים באפן

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל

השתלשלות ירידת יוסף למצרים על ידי המלאכים

אֶפְסָר לְפָרֵשׁ מִה שְׁאָמַר 'וַיִּשְׁלַחֲנִי אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם', רִמְזוּ לָהֶם הַנְּדָד־מְנוּ לֹו מִלְּאֲכִים לְהִבְיִאוּ אֶצְלָם, כְּמוֹ שִׁכְתוּב (לו טו) 'וַיִּמְצְאוּהוּ הָאִישׁ וְהִגִּה תַעֲזָה בַשְּׂדֵה' וְכו', וְאָמְרוּ רַז"ל שֶׁהִיָּה מִלְּאָךְ, וְהוּא הִיָּה הַגּוֹרֵם שֶׁהִלָּךְ אֶל אָחִיו, וְאִם לֹא הִיָּה הַמְּלַאָךְ הִיָּה חוֹזֵר כְּשֶׁלֹּא מְצָאֵם, וְאִם בֵּן מֵאֵת ה' הִיָּתָה זֹאת, וְאִין לָכֶם לְהַתְעַצֵּב.

רנב ישראל

רבי כמייס בן ציון חורי זצ"ל

זכות הנהגת יוסף עם אחיו בכחו לנצח את עשו

נִרְאָה לְבָאָר אֵת דְּבָרֵי יוֹסֵף בְּהִקְדִּים אֵת הַמְדַרְשׁ (ב"ר עג, ז) עה"פ 'וַיְהִי בְּאֶשֶׁר לָדָה רַחֵל אֵת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֵל לְבִן שְׁלֹחֲנִי וְאֵלְכָה אֵל מְקוֹמִי וְלֹאֲרָצִי (בראשית ל, כה), 'בֵּינָן שְׁנוּלַד יוֹסֵף, נוֹלַד שְׁטֵנוּ שֶׁל עֶשָׂו וְכו', מְסַרְתִּי הִיא שְׁאִין עֶשָׂו נוֹפֵל אֶלָּא בְּיַד בְּנֵיהָ שֶׁל רַחֵל'.

וּבְאֵר רַבִּי יִצְחָק חֵי בּוֹכּוּכָהּ בְּסִפְרוֹ לְחֶם לְפִי הַשֶּׁף' (מע"י אות ב), שֶׁהִטְעַם לְכַף הוּא, כִּי עָקַר מִפְּלֵת עֶשָׂו הִיא בְּעִבּוֹר שֶׁהִרַע לְזָרַע יַעֲקֹב וְלֹא זָכַר בְּרִית אַחִים וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "מִחֲמַס אַחִיךָ יַעֲקֹב תִּכְסֹף בּוֹשָׁה" (עובדיה א, ט), וְלִכֵּן שְׁאָר הַשְּׁבָטִים אִין בְּלֶחֶם לְעַמְד כִּנְגַד עֶשָׂו, שֶׁהָרִי גַם הֵם הִרְעוּ לְיוֹסֵף וְלֹא זָכְרוּ בְּרִית אַחִים. אֲבָל בְּנֵיהָ שֶׁל רַחֵל שֶׁלֹּא הִיָּתָה יָדָם בְּמַעַל הַזֶּה, יְכוּלִים לְנַצְחוֹ. וְהִטְעַם שְׂדוּקָא יוֹסֵף וְלֹא בְּנֵימִין, אֵף שֶׁלֹּא הִיָּתָה יְדוּ בְּמַעַל, מִפְּנֵי שֶׁכָּל מַגְמַת עֶשָׂו לְהַתְנַקֵּם מִיַּעֲקֹב רָעָה

מה פרעה מה שגזר אין צריך לקיים, אף אתה גדול כמותו, והגם שגזרת עליו להיות עבד, אין אתה צריך לקיים הגמר דין.

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי (מה א)

דברי אגדה

רבי חיים שטיינר זצ"ל

הוצאת מלאך גבריאל מעם יוסף כדי שיתפוס עם אחיו

וּנְרָאָה לְפָרֵשׁ עַל פִּי מַה שֶׁפָּרֵשׁ בְּעַל הַטּוֹרִים בְּפִרְשֵׁת מִקְצֵן (מב ט) עַל 'וַיִּכְרִים', וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: בְּקֶשׁ לְקַבְּלֵם בְּסִכָּר פָּנִים יָפוֹת, וּבֹא הַמְּלַאָךְ שֶׁמְצָאוּ תוֹעֵה וְהַזְכִּירוּ, מִיָּד וַיִּתְנַכֵּר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אִתָּם קְשׁוֹת, ע"כ. הָרִי שֶׁהַמְּלַאָךְ הִשִּׂיא אוֹתוֹ לְדַבֵּר אִתָּם קְשׁוֹת.

וְהִגִּה בְּפִרְשֵׁת וַיִּשָּׁב פָּרֵשׁ רַשִׁי (לו טו) עַל 'וַיִּמְצְאוּהוּ הָאִישׁ' זֶה גְּבְרִיאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ט כא) 'וְהָאִישׁ גְּבְרִיאֵל, אֶלְמָא שְׁסַתִּים 'אִישׁ' הוּא הַמְּלַאָךְ גְּבְרִיאֵל, וְהִגִּה סַתִּים נְצָבִים' הוּא לְרִיב.

זֶה שְׁאָמַר וְלֹא יִכַּל יוֹסֵף לְהַתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו, דִּהְיִנוּ שְׁמִשְׂיָאִין אוֹתוֹ לְרִיב עִם אָחִיו, וְהוּא הַמְּלַאָךְ גְּבְרִיאֵל, וְעַל בֵּן אָמַר הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעָלַי, דִּהְיִנוּ הַמְּלַאָךְ גְּבְרִיאֵל, כִּי בְּעוֹדוֹ שֵׁם לֹא הִיָּה יְכוּל לְדַבֵּר רַכּוֹת עִם אָחִיו כִּי הוּא לֹא הִנִּיחַ אוֹתוֹ, וְאַחַר כֵּן בְּאֶשֶׁר לֹא עָמַד אִישׁ אוֹתוֹ דִּהְיִנוּ שֶׁהִלָּךְ לֹו הַמְּלַאָךְ, אֵז הַתְּחִיל לְדַבֵּר רַכּוֹת וּלְפָּסִים אֵת אָחִיו.

ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכתם אתי הנה כי למחיה שלחני אלהים לפניכם (מה)

והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם (מה יב)

דברי שאול

רבי שאול מלויטיבך זצ"ל

נמנע יוסף מלספר לאביו על מכירתו כדי שלא יגרם רעה לאחיו

המפְרָשִׁים חקרו טעמים למה לא הודיע יוסף ליעקב שהוא חי כל משך זמן כ"ב שנים. ויש לומר דחייש יוסף שמא יתגלה על ידי זה שאחיו מְכַוְוֵהוּ, ולא רצה לגרם רעה לאחיו.

והן הן הדברים שאמר להם יוסף, תדעו שאין בלבי שנאה עליכם, כי עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם, רצה לומר מה שאני מדבר 'אני יוסף אשר מְכַרְתֶּם אתי', הנה לא דברתי אלא אליכם ולא גליתי לאבי, ולא אדבר עוד לשום אדם בעולם, שלא לגרם לכם רעה, מזה תדעו שלבי שלם עמכם, כי עתה הוא פעם ראשון שהוצאתי מפני המכירה.

ויפל על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו: וינשק לכל אחיו ויבך עליהם ואחרי כן דברו אחיו אתו (מה יד-טו)

ענף חיים

רבי אברהם אלנאף זצ"ל

ההוכחה שפיו ולבו של יוסף שוים

צריך להבין, מכיון שיוסף אמר לאחיו 'והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם' (בראשית מה, יב), ופרש רש"י שפֶּשֶׁם שאין לי שנאה על בנימין אחי שהרי

בנגד רעתו שלקח ממנו את הבכורה והברכה, ולא הסיר השנאה מלבו לומר כי הכל מאת ה'. אמנם יוסף עשה להפך, שמלכד שלא הרע לאחיו פרעתם שעשו לו, אדרבא גמלם כל טוב, ולכן יבוא יוסף שהיטיב למרעים לו ויפרע מעשו שנטר איבה ליעקב.

ועל פי זה יבארו דברי יוסף לאחיו, 'ועתה', שהתגלגלה רעתכם הרבה, בכל זאת "אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מְכַרְתֶּם אתי הנה", וזאת "כי למחיה שלחני אלהים לפניכם", כלומר בגלל מה שעשיתם, יש כעת באפשרותי שלא לנהג כעשו, ולא להחזיר לכם רעה על מה שעשיתם, אלא "כי זה שנתים הרעב" וגו': לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה". ומאחר שאנהג כן, יהיה בלחי להיות "למחיה" לעם ישראל ולהצילם מעשו.

(באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון לכל מצרים רדה אלי
אל תעמד (מה ט)

יוסף אברהם

רבי יוסף שאַלְתֵיאל זצ"ל

זרז יוסף את ירידת יעקב לפי שהרבנות מקברת את בעליה

שמעתי בשם הרב אליהו פאלומבו זכרונו לברכה, כי הרבנות מקברת בעליה (פסחים פז,). וכן יוסף מת קדם לאחיו (סוטה יג:), וקמו שכתוב (שמות א 1) וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל אָחָיו. ולזה אמר מהרו ועלו שתלכו מהרה ולא תאחרו, ואמרתם אליו [וכו'] שמני אלהים לאדון, ויש לי שררה ורבנות, אם בן רדה אלי ואל תעמד, כי אם תאחר, אולי תבקשני ולא תמצא, פר מינן.

רש"ב"ם, והוא בשביל שהיו טעונים משא עשרה חמורים משוב מצרים, ועשר אתונות בר לחם ומזון, ובצעת היקר והבצרת יש מקום לפחד מסכנת דרכים, שלא יעמדו עליהם רוצחים לגזל ולחמס אשר בידם, ומה גם מידי דאכילה היה חשוב ויקר מאד בעת ההוא יותר מפיסוף וזהב, כי כל אשר לאיש יתן בעד מזון להחיות נפשו כי ירעב.

ויש לפרש כי וישלח הוא לשון לוויה, שבודאי קים מצות לוויה, וזה הפרוש וישלח אחיו הינו שלוה אותם, וילכו קאי גם על יוסף שכלם הלכו ביחד, ואחר שפכר החזיקו בדרך כשעור חבר לחבר שהוא מיל כדאיתא בגמרא הנ"ל, אז דיקא ויאמר אלהם אל תרגזו בדרך, הוא לשון הבטחה, שמעתה אל תרגזו ואל תפחדו, כי נכון לכם הדרך ותהיו משמרים מכל מיני הזק בדרך.

אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך
שם (מו א)

מעשה נסים

רבי נסים הכהן זצ"ל

השלמת גזרת ארבע מאות שנים על ידי רבוי הכנים

יש לדקדק דאיך תסור יראת ירידת מצרים במה שהבטיחו שישמיהו לגוי גדול. ולעניות דעתי נראה על פי מה שכתבו המפרשים ו"ל, מאחר שגזרת בין הבתרים היתה ארבע מאות שנה, איך לא נשתעבדו אלא רד"ו שנים. ותרצו ו"ל רבוי הכנים השלים המנין.

ואם כן מעיקרא סבר יעקב דארבע מאות מאות שנה הם מלדת יצחק, ואף על פי שאמר הכתוב (לעיל טו יג) 'בארץ לא להם', היה סובר שגם ארץ כנען ארץ לא להם'

לא היה במכירתו, כך אין בלבי שנואה עליכם'. א"כ מפני מה לא דברו אחי יוסף אתו כבר אז, ולמה דברו אתו רק לאחר שנשק אותם ובכה עליהם.

ונראה לבאר שכאשר אמר לאחיו, שאין בלבם עליהם, היו חוששים שפיו ולבו אינם שווים, ואמר כן רק כדי שישכן שלום ביניהם ולא תמשך המחלוקת. ואף מצאו חזיק לחששם במה שאמר להם 'והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם ומהרתם והורדתם את אבי הנה' (שם, יג), ששמע מזה שחפץ הוא להשתרר עליהם, ולכן שתקו ולא דברו אתו. אף באשר 'וינשק לכל אחיו ויבך עליהם', וכמו שעשה לבנימין 'ויפל על צווארי בנימן אחיו ויבך', ראו שפיו ולבו שווים, ולכן 'דברו אחיו אתו'.

(באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וישלח את אחיו וילכו ויאמר אלהם אל תרגזו בדרך (מה כד)

בית אשר

רבי אשר זעליג גרינצוויג זצ"ל

סגלת לנית האורח להצילו מכל פגע רע

יש לדקדק וילכו משמע שפכר הלכו, ואיך קאמר אחר כך ויאמר אלהם, דהיה לו לומר מקדם ויאמר אלהם אל תרגזו ואחר כך וילכו.

ואפשר לישוב בס"ד על פי דאיתא בגמרא סוטה (טו:), המלנה את חברו ארבע אמות בעיר אינו נזוק, דסגלת מצות לוויה הוא שמירה להמתלויים להצילם מכל פגע והזק בדרך.

והנה 'תרגזו' הוא לשון פחד, כמו 'שמעו עמים רגזון' (שמות טו יד), וכן פרש

ש' אָסַנְתָּ" היא בתה של דינה, ונקראת "בת פוטי פרע" מאחר שגדלה בביתו.

מקרי, שהרי לא זכה בה עכשו עד דור רביעי (שם טו טז).

ומעתה יבאר, שמאחר שבני לאה נשאו את אחיותיהם התאומות שגם הם בנות לאה, לכן כְּאֶשֶׁר נִמְנו "בְּנֵי לֵאָה", שְׁזָה כּוֹלֵל גַּם אֶת בְּנֵי בְּנֵיהָ, נֹאמֵר "אֲשֶׁר יִלְדָה לְיַעֲקֹב", שְׁמֵאֲחֵר שְׁגַם אֲמוֹתֵיהֶם הִיוּ בְּנוֹתֶיהָ, נְחֻשְׁבִים כְּלָם כְּאֵלוֹ הִיא יִלְדָה אוֹתָם. אֲךְ כְּאֶשֶׁר נִמְנו "בְּנֵי רַחֵל", וּבָהֶם גַּם בְּנֵי בְּנֵיוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שְׁאֵמֶם אֵינָה בֵּת רַחֵל, אֲלֹא בֵּת דִּינָה בֵּת לֵאָה, עֲלֵיהֶם אֵי אֶפְשֶׁר לומר "אֲשֶׁר יִלְדָה לְיַעֲקֹב", וְלָכֵן נֹאמֵר "אֲשֶׁר יִלְד לְיַעֲקֹב". (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו
 גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו (מו טז)

הר צבי

רבי צבי פסח פראנק זצ"ל

כונת יוסף כבואו ליעקב לשם שמים שאביו יראהו ולא שהוא יראה אותו

וברש"י: וירא אליו, יוסף נראה אל אביו. ויש להבין מה פונתו של רש"י שהוסיף שיוסף נראה אל אביו.

והרב מראדין רבי מרדכי סגדר קאפשטיין אמר בשם הגאון רבי נפתלי טרופ, כי יש כאן פננה מיתדת, והיא, שאף על פי שיוסף לא ראה את אביו עשרים ושנים, ובודאי היה משתוקק מאד לראותו, אף על פי כן מצות כבוד אב ומלוי רצונו מלאה כל כף את לבו, שבאותו זמן חשב רק על אביו ולא על עצמו, וכל פונתו בשעה זו הייתה רק שהוא יראה את אביו, ולומר שאביו יראהו, ולא שאביו יראה נראה אליו.

אבל כשרצה לירד למצרים והכרח לירד למצרים, נתירא שמא ארץ ישראל נקראת 'שלהם' ולא יעלה שנות ישיבתה בקשבון הארבע מאות שנים, דאם לא כן למה הצריכו לירד למצרים, ודי לישב בארץ כנען ארבע מאות שנה.

למה אמר לו אל תירא מרדה מצרימה, כי אפלו לפי הסברא שארץ ישראל נקראת 'שלהם' וצריכים לישב במצרים ארבע מאות שנה, הנה לגוי גדול אשימד שם ורובי הבנים משלים המגזן, ואינד צריך לישב שם ארבע מאות שנים שלמות.

אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב כפדן ארם
 ואת דינה בתו כל נפש בניו ובנותיו שלשים ושלש: וגו'. אלה בני רחל אשר ילד ליעקב
 כל נפש ארבעה עשר (מו טו-טז)

נרם שלמה

רבי שלמה טובניאנה זצ"ל

ההבדל בין 'אשר ילדה' ל'אשר ילד'

יש לזקוק, מדוע על "בני לאה" נאמר "אשר ילדה ליעקב", ואלו על "בני רחל" נאמר "אשר ילד ליעקב", והרי גם היא ילדה את בניה ליעקב.

ויש לבאר בהקדים מה שפרש רש"י עה"פ "ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו" (בראשית לו, לה), 'אחיות תאומות נולדו עם כל שבת ושבת ונשאום'. עוד יש להקדים את הפסוק 'ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח וימן לו את אסנת בת פוטי פרע כהן אן לאשה" (שם מא, מה), ומבאר בפדר"א (פל"ח)

חסדי אבות

רבי יהיא'ל מיכל פישלר זצ"ל

בטול מטבעות מצרים על ידי שכירתם

שמעתי בשם מורי ורבי לפרש על פי מה דאיתא במסכת עבודה זרה (מא), המוצא שקרי צלמים הרי אלו מתרים, כיון שנושברו בודאי בטלים.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי, פעם אחת הייתי מהלך אחר רבי אליעזר הקפר בדרך, ומצא שם טבעת ועליו צורת דרקון, ומצא נכרי קטן ולא אמר לו כלום, מצא נכרי גדול ואמר לו בטלה ולא בטלו, סטרו [פרש רש"י הפהו], ובטלו. שמע מינה תלת, שמע מינה נכרי מבטל עבודה זרה שלו ושל חברו, ושמע מינה נכרי מבטל בעל כרחו וכו' (שם מג). **ובמצרים** היה צורת עבודה זרה על המטבעות, ואין מועיל הבטול של ישראל, רק הנכרי בעצמו מכרח לבטלו. וזה פרוש הפסוק וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא במצרים, ומחמת שהיה צורת עבודה זרה על המטבעות, לכן היה מצוה להמצרים לשבר את המטבעות ולבטלם, וזה בשבר אשר הם שברים, פרוש אשר המצרים בעצמם שברו ובטלו המטבעות.

• מצוות הפרשה •

עבודת אמירת קריאת שמע

אמרי שפר

רבי יהודה חלאווה זצ"ל

גדל מעלת קריאת שמע ככונה

ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על צוואריו ויבך

מעט ורעים היו ימי שני חיי (מז ט)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפובנקעל זצ"ל

יעקב אבינו אמר 'מעט ורעים' להמתיק התוכחה שבמשנה תורה

לכאורה יש להבין מדוע הוסיף יעקב אבינו עליו השלום לומר בזאת, הלא שאל אותו רק 'כמה ימי שני חייך' (פסוק ח), והנה ליה להשיב לו בקצור שלושים ומאה שנה, ותו לא מיד.

ונראה לעניות דעתי, הנבואה נזרקה בו, דהנה בעיר דוד (בית אברהם חדר ב אות 180) הביא הטעם דיעקב חי קמ"ז שנים, כדי להמתיק המ"ט קללות שבתורת כהנים, וצ"ח קללות שבמשנה תורה דעולה סף הפל קמ"ז. וידוע מהגאון הקדוש מקאזניץ ז"ע, דההמתקה על ידי מלת עי"ן, וזהו 'הנה עין ה' אל יראוי' (תהלים לג יח), והדברים עתיקין.

ואפשר לומר שזה היה כונתו עם תבת 'מעט' ועם תבת 'רעים', פרוש דאות עי"ן הוא להמתיק המ"ט קללות, על פי מה שפרש הגאון הקדוש רבי שמשון מאוסטראפאלי, 'רבות רעות צדיק' (תהלים לד ט), דבתוכחה במשנה תורה יש תרע"ו תבות, וגם כ"ו פעמים נזכר שם הנו"ה ברוף הוא בתוכו, וכ"ו פעמים כ"ו בגימטריה תרע"ו, וזה ממתיק התוכחה, והינו 'רבות רעות צדיק', הרבה כמנין 'רעות', אבל מכלם יצילנו השם הנו"ה ברוף הוא וברוף שמו. ועל כן אמר 'מעט ורעים' שקאי על התוכחה שבמשנה תורה, שהיא כמנין 'רעות', ושנותיו ממתיקים אותם כפ"ל.

וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שברים (מז יד)

בנין דוד

רבי דוד דב מייזלש זצ"ל

קבלת מסירות נפש

וּנְרָאָה לפרש על פי דברי קדוש זקני הגאון מליסא ז"ל, בבאור דברי רש"י ויבך על צואריו' אכל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמו, דנודע דענין קריאת שמו הוא קבלת מסירת נפש, ומוכן דאיש המדכה ביסורים בנקל למסר נפשו, כי חיו אינם חיי נחת, לא כן איש מלא ברכת ה' ואפלו הכי מוסר נפשו לה' הוא חשיבות גדול.

וְכָל זמן שהיה נעלם יוסף מעיני אביו, היה לו ליעקב אבינו חיי צער, ולא נחשב אצלו מסירת נפשו, והיה מצפה שיעזור לו עוד השנית לחיי נחת שהיה יכול גם אז למסר נפשו לה', לכן פאשר זכה לראות את בנו החביב היתה שמחתו לאין קץ, ואמר הגיע כעת הזמן למסר נפשי לה', לכן היה קורא את שמו, ודפח"ח. (פר' לך לך)

לחמי תודה

רבי צבי הירש הורוויץ זצ"ל

הכנעת יצר הרע

וְהֵנָּה ידוע מה שאמרו תו"ל (ברכות ה.) אם פגע בך מנגול זה משכחו לבית המדרש, ואם לאו יעסק בתורה, ואם לאו יקרא קריאת שמו, ואם לאו יזכר לו יום המיתה [וכו'].

וּבָזָה נכון גם כן מה שכתב רש"י פנשת ויגש על מה שכתוב ויאסר יוסף מרפכתו וגו' ויבא אליו ויפל על צואריו, שרבותינו אמרו שיעקב לא נפל על צוארי יוסף שהיה קורא את שמו, דהינו לפי שמיד שראה את יוסף דכתב (מה כו) ונתחי רוח

על צואריו עוד (מו כט.) ורבותינו אמרו לפי שהיה יעקב אבינו קורא קריאת שמו ונפל על צואריו, וראהו קורא וסר ממנו, וככלותו חזר אליו, וזהו 'עוד'.

וְלַהֲרוֹת לדרות העקר הגדול שיש בקריאת שמו בכונה, כמו שאמרו ז"ל 'והתקדשתם' (ויקרא יא מד) זו קריאת שמו בכונה, לכן כתב שיעקב לא רצה לפסק ולדבר עם יוסף, גם יוסף סר ממנו שלא להפסיקו.

גור אריה

רבי יהודה ליווא ב"ר בצלאל זצ"ל

קבלת מלכות שמים בשעה שבא לאדם טובה

רש"י: אכל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמו [ע"כ]. אמנם יש לדעת ענין קריאת שמו שהיה קורא, ובזה יתרץ מה שלא היה קורא יוסף קריאת שמו.

לפי שפאשר בא יעקב וראה את יוסף בנו מלך, בא בלבו אהבתו ויראתו של הקדוש ברוך הוא איך מדותיו הם טובות ושלמות, ומשלים שכל טוב ליראיו. וזהו מדת החסידים אשר יקרה להם טוב, מתדבקים אל הקדוש ברוך הוא על הטובות והאמת שעשה עמם.

וזהו קריאת שמו, שבו נזכר יחוד מלכות שמים ואהבתו, וראוי היה לקרות קריאת שמו פאשר בא אליו יוסף אחר הצער הגדול אשר היה לו בעבורו, ועמה ראה אותו מלך, היה אהב את הקדוש ברוך הוא אשר עושה לו זה, וקבל מלכותו ואהבתו ויראתו.

והביא בשם גדול אחד לפרש, דהפנה דאנחנו מאמינים שהקב"ה מקור הטוב, ומאתו לא תצא הרעות, ומה שנדמה לעינינו שהוא רע, הוא רק משום שאנחנו פחשן, וטח מראות עינינו להבין מקדם שזהו טובה גדולה, ועל כן נחוס איש גם זו אמר על כל מה שארע לו גם זו לטובה, כי האמין באמונה שלמה שבודאי הוא טוב.

אבל כאשר נזכה שהקב"ה יוציא אותנו מאפלה לאורה, אז נראה למפרע שכל הצרות והתלאות שעברו עלינו, אשר דמינו שהמה צרות מרות מאד, הכל היו טובות גדולות. וזה שאמרו לעתיד כלו הטוב והמטיב, רצה לומר נראה אז שהכל היו טובות עצומות ולא היה רע כלל, רק עכשו שאנחנו בגלות ובחשך נדמה לנו שהוא רע, על כן אנחנו מברכין על הטוב בפני עצמו, ועל הרע ברכה בפני עצמה, עכת"ד.

והנה איתא במסכת ברכות (ג:) , לא חזינא לרבי דקא מקבל עליו מלכות שמים אלא בשעה שמעביר ידיו על פניו מקבל עליו על מלכות שמים, ובטור (אורח סי' סא) גרס מעביר ידיו על עיניו, עיי"ש. וטעם הנחת ידים הוא, כי ענן קריאת שמע שאנו אומרים 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', דאנחנו מאמינים ואומרים 'שמע ישראל ה' דבין הנהגת חסד שעל זה מורה השם הוי"ה ב"ה, ובין 'אלקינו' הוא הנהגת הדין שעל זה מורה שם אלקים, ה' אחד' הכל הוא חסד, על כן משמין היד על העינים, הינו שלא להביט על מה שנראה ונדמה לעיני בשר שח"ו הוא לא טוב, רק להאמין שהכל לטובה,

ודבר זה אנו יכולים ללמד ממעשה דיוסף שנמכר למצרים לעבד וישימו אותו בבית הסהר, והיה נראה ונדמה לרע מחלט,

יעקב, שפרש רש"י למעלה ששרתה עליו שכינה שפרש ממנו, וידוע מה שאמרו חז"ל (סוכה נב.) שכל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, והיה מתכוון באותו שעה שנעשה גדול ביותר לנצח היצר הרע בקריאת שמע.

ובזה יובן גם כן פגנת דוד המלך ע"ה שאמר (משלי יט כא) 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום', דרצה לומר שרבות מחשבות בלב איש מצד הסתת היצר הרע שמסיתו לעשות רע, וזה שאמר 'ועצת ה' היא תקום' רצה לומר שיוכל לנצחו בזה על ידי שלשה תקנות הללו, דהינו לעסק בתורה, או יקרא קריאת שמע, או בזכירת המיתה. וזהו שרמו במלת 'תקום' ראשי תבות תורה, קריאת שמע, ו'מיתה'. (פתיחת שערים ה.)

מגדנות אליעזר

רבי אליעזר צינור זצ"ל

להאמין שכל הרעות הם לטובה ועל כן מכסים את העינים בעת אמירת 'שמע ישראל'

הנה השי"ת אמר ליעקב בעת רדתו למצרים (מו ג-ד) **אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם וגו' יוסף שית ידו על עיניו, ובזה הקדוש דא רזא דקריאת שמע, וצריך באור. ובשעה שנתראה עם יוסף כתב גם כן רש"י ז"ל שקרא קריאת שמע.**

ואמר כ"ק מו"ח הגה"ק זצלה"ה בארף (עיי' בשו"ת קול אריה, פתיחה 'פתח טוב' אות ו), וזה תמצית דבריו, דאמרו חז"ל (פסחים ג.) אמר רבי אחא בר חנינא לא פעולם הנה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר 'ברוך הטוב והמטיב', ועל בשורות רעות אומר 'ברוך הדין האמת', לעולם הבא 'כלו הטוב והמטיב'. והקשה הצ"ח שם, דאיך אמר 'כלו הטוב והמטיב', הא לא יהיה רע כלל בעולם.

יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע, ורבים תמהו הכי לא היה לו שהות ביום לקרא קריאת שמע קדם או אחר כך.

ונראה לי, דהנה ידוע דפסוק 'שמע ישראל' וגו' יש בתבת 'שמע' ע' רבתי, ובתבת 'אחד' ד' רבתי, והמה אותיות 'עד', להורות דכל הקורא קריאת שמע הוא עד המעיד שה' אלהינו הוא אחד. ומהאי טעמא כתבו הספרים הקדושים דקדם קריאת שמע צריך להרהר בתשובה, שלא יהיה בכלל (שמות כג א) 'אל תשת רשע עד' [וכו'].

ומאבא מארי ז"ל שמעתי לתרץ קושית העולם אהא דפרש רש"י בפרשת שפטים על מקרא (דברים כ ח) 'הקרא ורף הלכב ילך וישב לביתו', 'הקרא' מעברות שבגידו, הלא קדם לכן פרש רש"י על מקרא (שם כ א) 'שמע ישראל אתם קרבים היום', אפלו אין לכם זכות אלא קריאת שמע בלבד פדאי אתם להנצל, ולפי זה מאי גרא מעברות שבגידו הוי, הכי לא קרא על כל פנים קריאת שמע. אבל להנצל אתי שפיר, דעל ידי עברות שבגידו נעשה רשע ופסול לעדות, ואינו מועיל לו הקריאת שמע, ודפח"ח.

ומעתה יש לומר דעד שלא ראה יעקב את יוסף היה דואג שירש גיהנם, כמו שכתב רש"י בפרשת וישב על מקרא (לו לה) 'כי ארד וכו', שסימן זה היה בגידו שאם ימות אחד מבניו בחייו ירש גיהנם, וזה על פרחך משום שחסר לו מה שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין קד.) ברא מזכה אבא.

ואם בן עד היום לא היה יכול לקרות קריאת שמע ולהעיד על אחדותו תברך שמו בתם לבו, כי חשש אולי הוא פסול לעדות ואינו מועיל קריאת שמע שלו מאומה, אבל

אבל כשאנחנו מביטין למפרע אנו רואין איך היו טובות גדולות, ומבית אסורים יצא למלך, ולמחיה שלחו ה' כמו שאמר יוסף לאתיו (מה) 'לתת לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה', והנה צריך גדול לירידת יוסף למצרים, ונמצא דכל הצרות שסבל יוסף מקדם היו טובות גדולות, על בן ממעמד ומצב של יוסף הצדיק אנו יכולין ללמד ולידע שמאחור תברך לא תצא הרעות, רק הכל לטובה.

והנה יעקב אבינו ע"ה כשירד למצרים נתירא מאד מגלות ומשעבוד שסיבלו בניו אחריו, ועל בן אמר לו השי"ת אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם, שהוא לתכלית הטובה שעל ידי זה אשימך לגוי גדול, ובכלל זה נכללים כל הטובות שזכו ישראל אחר כך, והכל זכו רק על ידי שהיו במצרים בכור הברזל כנ"ל.

ועל בן אמר לו השי"ת ויוסף, רצה לומר המעמד ומצב של יוסף ישית ידו על עיניו, שלא תביט על מה שנגרמה ונדמה לעיניו שהוא רע, רק להאמין שהכל לטובה, וזה יש לך ללמד ממעמד ומצב של יוסף.

וזה פגנת הזר הקדוש דא רזא דקריאת שמע, דענגן קריאת שמע הוא גם בן להעביר ידיו על עיניו ולהאמין שהכל הוא ממקור החסד, ועל בן בראותו את יוסף קרא קריאת שמע.

גבנת פנחס

רבי פינחס ביליצר זצ"ל

הגדת עדות בכשרות שה' אלקינו הוא אחד

ויפל על צנאריו ויבך על צנאריו עוד. ופרש רש"י אבל יעקב לא נפל על צנארי

קרא את שמע בְּיָשׁוּב הַדַּעַת וּבִנְפֹשׁ שְׁמַחָה, כִּי עֲכָשׁוּ שְׁפִיר מוֹעִיל עֲדוּתוֹ.

עֲכָשׁוּ שְׂרָאָה שְׁיוֹסֵף חַי וְאָמַר 'אֲמוּתָהּ הַפְּעֵם' שְׁלֹא יִירָשׁ עוֹד גִּיהֵנָם וְאֵינוֹ עוֹד בְּעַל עֲבָרָה,

מעטי צדיקים

יְהוּדָה', לְשֵׁם מָה הָיָה צָרִיךְ יְהוּדָה לְגַשֵּׁת אֶל יוֹסֵף, עָנָהוּ הַנְּכַד, "מִשׁוּם שֶׁמִּמְרַחֵק אֵין שׁוֹמְעִים טוֹב".

מהר הרבי לקרא לנאמן ביתו הרה"ק רבי **הירש מטומטשוב** זיע"א ואמר, "שומע הנך שותא דינוקא, אם אין מתקרבם לא שומעים". (ליקוטים חדשים)

וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדָבָר נָא עֲבָדְךָ דָּבָר בְּאֲזְנֵי אֲדֹנָי (מד יח)

ברש"י, דָּבָר אַחֵר, מֵה פְּרָעָה גּוֹזֵר וְאֵינוֹ מְקַיֵּם מִבְּטִיחַ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה, אִף אַתָּה כֵּן.

בשנת ת"ר, שלש שנים לפני הסתלקותו של הרה"ק רבי **ישכר בער** זיע"א **הסבא קדישא מראדושיץ**, היתה תסיסה חזקה ביהדות פולין ליטא ורוסיה, הכל ובראשם גדולי החסידות האמינו, כי בשנה זו יבוא המשיח.

בתקופות שונות, מצא לו העם המשתוקק לגאולה מקור מסמך לפיו נראה כי בשנה זו יבוא משיח, היו אלו דברי הזהר הקדוש בְּפָרֻשׁת וּבְרָא (עמוד מיו), המביא שבשנת השש מאות יפתחו מעינות חכמה.

יוצאים מן הפלל היו צדיקי בית פשיסחא מעמיקי המחשבה, שבארו אחרת בדברי הזהר הקדוש. הרה"ק רבי **מנחם מנדל מקוצק** זיע"א פרש, שהפנוה בפתיחת שערי

וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדָבָר נָא עֲבָדְךָ דָּבָר בְּאֲזְנֵי אֲדֹנָי (מד יח)

בוציץ מקטפיה ידע, כבר בבית סבו הגדול הרה"ק רבי **מנחם מנדל מקוצק** זיע"א, בלט הרה"ק רבי **צבי הירש מלומאז'** זיע"א ונתחבב, הגם שבגעת שהסתלק הסבא הגדול, היה רבי הירש ילד רך בן שבע שנים.

משחר ינקותו נכר כי לגדולות ונצורות נוצר, באשר התמדתו לא ידעה שבעה. שעות רבות מתעמק היה בלמוד התורה, במיוחד שאף תמיד להתקרב אל זקנו הגדול ולשאב מאורו, אף בדברי תורתו הוא מטעים לימים, עד כמה מתעלים במחצתו של צדיק.

על הפתוב והנה מלאכי אלקים עלים וירדים בו' (לעיל נח יב), תמה רש"י על פי דברי המדרש (ב"ד סח יד), 'עולים תחלה ואחר כך יורדים', על כך אמר הרבי מלומאז', אצל יעקב אבינו היה הכל, אף מי שבא משמים אליו, נחשב זאת עבורו לעליה ולא לירידה, לפיכך עולים תחלה, כי אף המלאכים נתעלו בבוים אצל יעקב אבינו.

אכן זכה הוא להתאבק בעפר רגלי אבותיו שאף היו רבותיו, במיוחד במחצת הרבי מקוצק בשנות ילדותו, והרה"ק רבי **יעקב אריה מראדזימין** זיע"א לאחר נשואיו.

גם בימים שנסתגר מפני העם, נהג הרבי מקוצק לבחון את נכדיו מדי שחרית שבת. בשבת קדש פרשת ויגש שאל הרבי את נכדו הקט רבי הירש, כתוב ויגש אליו

בַּנֶּת שֶׁהִגִּיעָה הַשְּׂמוּעָה עַל הַגְּזֵרָה הַנוֹרָאָה, הָיָה הַסַּבָּא הַקְּדוֹשׁ בַּפֶּשַׁעֲדְבוֹרָז' בְּמִסְגֶּרֶת בְּקוֹרְיוֹ הַקְּבוּעִים בְּעִיר בְּתַפְקִידוֹ כְּרַב הַעִיר, הוּא הִרְעִישׁ עוֹלָמוֹת, מִשְׁלַחַת דְּחוּפָה יְצָאָה בְּצוּוֹיוֹ לְפָשִׁיטְחָא הַסְּמוּכָה לְפֶשַׁעֲדְבוֹרָז', וּבִיְדֵיהֶּ סֵפֶר תוֹרָה.

הֵם נִצְטוּוּ עַל יְדוֹ לְעַלּוֹת לְקַבְּרוֹ שֶׁל רַבּוֹ, הַרְהוֹ"ק הַיְהוּדִי הַקְּדוֹשׁ זִיע"א, שֶׁהִבְטִיחַ לְתַלְמִידָיו טָרַם הַסְּתַלְקוֹתוֹ שְׂעִימַד לִמְיָנָם בְּכָל עַת צָרָה לְיִשְׂרָאֵל, אִם יַעֲלוּ מִיָּנַן עַל קַבְּרוֹ עִם סֵפֶר תוֹרָה, וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים שֶׁתַּתְּבַטֵּל הַגְּזֵרָה.

אֲחֵר שְׂצוּנָה הַסַּבָּא קָדִישָׁא לַעֲשׂוֹת כּוֹ, נִגְשׂוּ אֵלָיו מִקְצַת מִתְלַמִּידָיו הַקְּדוֹשִׁים וּשְׂאֵלוּהוּ אוֹדוֹת מַה שְּׂאָסֵר הַנוֹדֵעַ בִּיהוּדָה (מֵהַדוֹ"ת יו"ד ט) לַעֲשׂוֹת זֹאת, שְׂמָא יִמְצָא חֶסֶר אֶפְלוֹ אוֹת אַחַת וְיִכּוֹל לָגֵרֶם רִיעוּתָא חֲלִילָה.

הַשִּׁב לָהֶם הַרְבִּי, עַל אֵף שֶׁהַנוֹדֵעַ בִּיהוּדָה אָסֵר מַחְשֵׁשׁ שְׂמָא יִמְצָא חֶסֶר, אֲנִי סוֹמֵךְ עֲצָמִי עַל הַיְהוּדִי הַקְּדוֹשׁ שְׂצוּנָה לַעֲשׂוֹת כּוֹ שֶׁלֹּא יֵאָרַע שׁוּם רִיעוּתָא חֲלִילָה יוֹתֵר מֵהַחֲשֵׁשׁ שֶׁל הַנוֹדֵעַ בִּיהוּדָה, בְּזִכּוֹת דְּבָרֵי הַיְהוּדִי הַקְּדוֹשׁ, לֹא יֵאָרַע מַכְשׁוֹל.

בַּשִּׁבֹּת הַקְּרוּבָה, לְפָנֵי תַפְלַת קַבְּלַת שְׁבֹת, פָּרַץ הַסַּבָּא הַקְּדוֹשׁ בְּבִכְיָה נוֹרָא, אַחֵר עָשָׂה עֲצָמוֹ כְּמוֹחֵק דְּבָרִים מִן הַכְּתָב וְאָמַר, "הֵם כּוֹתְבִים וְאֲנִי אֲמַחֵק, חֶקֶם לֹא חֹק".

בְּלִיל שְׁבֹת כְּשִׁישֵׁב לְיַד הַשְּׁלָחַן וְסָבִיבוּ נִכְבְּדֵי הַחֲסִידִים, פָּרַץ מִדֵּי פַעַם בְּבִכְיָה מְרָה קוֹרַעַת לְבָבוֹת, אַחֵר אָמַר, "כָּל זְמַן שֶׁזָּקַנִי הִלְכּוּ קַיִם בְּעוֹלָם, לֹא תִהְיֶה וְלֹא תִקּוּם גְּזֵרָה זוֹ". אַחֵר פָּתַח הַרְבִּי בְּדַבְּרֵי תוֹרָה עַל פֶּרֶשֶׁת הַשְּׁבוּעַ, שֶׁהִיוּ מוֹסִבִּים אוֹדוֹת הַגְּזֵרָה הַקְּשָׁה.

הִיתָה זוֹ שְׁבֹת פֶּרֶשֶׁת וַיִּגַּשׁ שְׁנַת תר"ג, הַרְבִּי פָּתַח בְּדַבְּרֵי תַחֲנוּנִים, אוֹתָם סָמַךְ עַל

חֻמְקָה הַיָּא לְחֻמְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, שֶׁהִתְחַדְּשׁוּ בְּמַאָה זוֹ.

לְעַמְתּוֹ הַעִיד רַבִּי שְׂמוּאֵל מִשִּׁינְאוּאָא בְּרַמְתִּים צוֹפִים, כִּי רַבּוֹ הַרְהוֹ"ק הַחֲדוּשִׁי הַרְי"ם זִיע"א בָּאָר בְּכּוֹנֶנֶת דְּבָרֵי הַזֹּהַר שֶׁבְּאֵלֶף הַשְּׂשִׁי יְהִיָּה תִקּוּן לְפָנֶם הַבְּרִית, וְאֵף צַעֵק בְּקוֹל רֶם לְחֲסִידָיו הַנוֹכַחִים, שְׂיִסְפִּימוּ לְדַעְתּוֹ.

הַסַּבָּא הַקְּדוֹשׁ הָיָה אֵף הוּא בֵּין הַסוֹבְרִים שֶׁשָּׁנָה זוֹ תִהְיֶה שְׁנַת הַגְּאֻלָּה, זֶהִיר הָיָה בְּדַבְּרִים וּבְפִרוּשׁ לֹא גֵלָה אֶת דַּעְתּוֹ, אֲבָל מִכָּל דְּבָרָיו הָיָה נִשְׁמַע כְּךָ.

כִּידוּעַ כָּל הַשָּׂנִים שֶׁנוֹעְדוּ לִהְיוֹת שָׁנִים שֶׁל גְּאֻלָּה וְלֹא זָכִינוּ, הִפְכוּ לִהְיוֹת שָׁנִים שֶׁל חֲרָבָן וְדָכוּי לַעַם יִשְׂרָאֵל, כְּךָ בְּשְׁנַת ת"ח, בְּמָקוֹם הַתִּקּוּן בָּאוּ שְׁנוֹת הָאֵימִים שֶׁל בּוֹגְדָן חֲמֵלְנִיצְקֵי וְקוֹזָקֵי הָאוֹקְרַאֲנִים ימ"ש.

כְּךָ אֵף אַרְעֵ בְּשְׁנַת ת"ר, בְּמָקוֹם הַגְּאֻלָּה בָּאוּ עֲלִילַת הַדָּם הַמְּפֹרְסָמַת בְּדַמְשֵׁק, הַתְּגַבְּרוֹת מְשַׁפְּטֵי הַסְּדוּם בְּרוֹסִיָּה, וְהוֹצֵאת סֵפֶר הַפְּלִסְתֵּר נֶגַד הַתְּלַמוּד בְּשֵׁם 'נְתִיבוֹת עוֹלָם'.

שְׁנָה זוֹ וְהַשָּׂנִים הָרֵאוּשׁוֹנוֹת שֶׁבָּאוּ אַחֲרֶיהָ, הִבְיָאוּ עִמָּהֶם גַּם אֶת גְּזֵרַת גְּיוֹס הַחֲלִילִים הַיְהוּדִים לְצַבָּא הַרוֹסִי מְגִיל עֶשְׂרִים וְאַחַד וּמַעֲלָה, שֶׁנִּחְשְׁבָה לְגְזֵרַת מוֹת עַל הָעַם הַיְהוּדִי וְתוֹרָתוֹ. תִּקּוּפָה זוֹ וְכָל הַנְּלוּהָ אֵלֶיהָ, קִנְטוֹנִיסְטִים, חֲטִיפוֹת מַחְפִּירוֹת, הַסַּבָּה הַרְבֵּה כָּאֵב דָּם סָבַל וְיִסוּרִים לַעַם הַיְהוּדִי.

הַסַּבָּא הַקְּדוֹשׁ נִזְעַק לְהִלָּחֵם מִלְחָמַת חֲרָמָה נֶגַד הַגְּזֵרָה הַקְּשָׁה, וּבְחִיּוֹ גַם יָכַל לָהּ, בְּרַם הַיָּא הִבְיָאָה לְהַסְּתַלְקוֹתוֹ, אַחֵר שְׁנַתְעַצֵּם בְּעֵנָיו וְלֹא שָׁעָה לְבַקֵּשׁת בְּגוֹ הַרְהוֹ"ק רַבִּי יִשְׂרָאֵל יִצְחָק מֵרֵאדוּשִׁיץ זִיע"א שֶׁהִתְחַנֵּן בְּכַפְּנָיו וּבִקֵּשׁ, "אֲבָא, אִם הִתְעַצַּמְתָּ עַל אֵיזָה עֵנָיו, הֲרַף מִזָּה, כִּי כָּל הָעוֹלָם צָרִיךְ אוֹתְךָ", וְכֵן אַחֵר הַסְּתַלְקוֹתוֹ הַפְּעַל הַחֹק.

אביהם, ו'אח' אפשר לפרש על עניו דבקות, כי האחים קרובים הם בגופם ובנפשם, היש לכם רצון דבקות בצדיק.

והם משיבים 'ונאמר אל אדני יש לנו אב זמן, הרצון להיות דבוק בצדיק, מזקן ומישן, וכדי להפכו לילד זקנים, לחדש בכחות נעורים מה שכבר התישן, קטן, כמעט ואי אפשר, כי אין רצונם באמת בכך.

אך חובה מטלת על האדם להתחזק בכך בכל כחו, אם לאו יהיו חלילה בבחינת 'ואחיו מת', ואז עלולים להגיע למצב של 'ויתר הוא לבדו לאמו', שגם בענייני אמונה לא יאמין בכל הלב, כי 'אמו' מתפרשת מלשון 'אם', המורה במשמעו על ספקות ודברים בלתי ברורים. (מפי ספרים וסופרים)

ונאמר לא נוכל לרדת אם יש אחינו הקטן אתנו וירדנו כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו (מד כו)

כתב המחצית השקל. בפרס הפסח התגלתה גופת נער נוצרי ברחוב היהודים בהוסקוביץ, וסמוך לה נמצאה סכין מטבח מגאלת בדם. סרקו בלשי המשטרה בית אחר בית, עד שמצאו את בעל הסכין, **רבי שמואל הלוי קעלין זצ"ל**, בעל המחצית השקל.

נתן לשער את סערת הרוחות, הכמרים חגגו את נצחונם, עלילת דם הכחה לדידם, היהודים מערובים דם במצותיהם, והדבר נעשה על ידי רבניהם.

מושל העיר הורה להעמיד את הרב למשפט, אם יתחייב בדין, יסיר הגנתו מיהודי העיר ותנתן רשות לפרע פרות ולבזז, והקהלה המפארת תפחד מן העולם.

הפסוק הראשון בפרשה, 'ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני וגו' כי כמוך כפרעה!.

'ויגש', אין גישה אלא תפלה, 'יהודה' רמז לכנסת ישראל המכנה יהודה אשר נגשת לפני הקב"ה בתחנה כפי שיהודה נגש ואמר, "מושל מצרים, הריני מבקשך לא לגזר גזרות רעות על ישראל.

הלא כתוב (איונו כה), 'ותגזר אמר ויקם לך', צדיק גזר והקדוש ברוך הוא מקים, אם תגזר, אנכי אבטל, וממילא יהיה 'כי כמוך כפרעה', מה פרעה גזר ואינו מקים, אף אתה תגזר וגזרותיך לא יתקיימו. כן בכל דור ודור, גזרות רעות צדיק יבטלן.

מיד לאחר השבת הגיע רץ דחוף מוורשא, לבשר לסבא הקדוש כי הגזרה הנוקרה בטלה, באותה שנה, תר"ג, נסתלק הסבא קדישא, ובשנת תר"ה, הפעלה הגזרה הרעה בכל תקפה ובדין חזקה. (נפלאות הסבא קדישא מראדוויץ)

אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח, ונאמר אל אדני יש לנו אב זמן וילד זקנים קטן ואחיו מת ויתר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו (מד יט - כ)

ישיב הרה"ק רבי זב בער ממעוררטיש זיע"א מסובב עם תלמידים גדולים בני עליה, והרגיש בהם שאמונתם בצדיק כבר אינה בכל לבם ונפשם כפי דרגתם, ויש עליהם להתחזק בדבר, על כן פתח ואמר.

בפרשת ויגש כתיב, 'אדני שאל את עבדיו לאמר', הקדוש ברוך הוא אדון כל המעשים שואל את ישראל עבדיו, 'היש לכם אב או אח', האם יש להם רצון, כי 'אב' מלשון רצון היא, כדכתיב (דברים א כו) 'לא

היא סכינו של הרב. עד זה הוא אדם מהגן ששרת בביתו, וגרש בכפיות טובה וגבשת פנים".

הרב פנה אל ראש השוטרים ואמר, "איש שעבד בביתי וגרש בחרפה, כזה היה רק אחד אשר גרש בעוון גנבה, אין הוא בדיק אדם מהגן ואין ספק שהוא יעיד נגדי, הרי חדור הוא רצון לנקם בי".

"אתה טועה", צהל ראש השוטרים, "לא הראיתי לו את הסכין לצרף זהויה, הוא אמר שאין צרף בכף, הוא מוכן לעלות על דוכן העדים, ולהכריז על סימנים שיש באותה סכין, מה תאמר על כף".

הרב משו בכתפיו בהשלמה, "אם פו אין בפי מלים, עדותו הוא עגון לבית המשפט". אל דוכן העדים עלה איש נמוך רזה ומהיר תנועה, שהעיף סביבו מבטים עצבניים. השופט החל בחקירתו, "התוכל לזהות בפנינו את סכין הרצח, האם הראו לך אותה מראש".

"לא, אבל אוכל לזהותה בודאות, אם מחזיקים אותה כשהחזק לימין והלהב כלפי מעלה, נתן להבחין בשריטה קלה ליד הלהב". השופט התבונן בסכין בהשתאות, "אכן דיק העד". "אם פו נתן להרשיעו", קרא ראש השוטרים בשמחה גלויה, "גם ללא הודאת הנאשם בבגלותו על הסכין".

הרב פנה שוב אל השופט, "אבקש רשות לומר דבר מה", אמר, "לא שקרתי כבוד השופט כאשר הודיתי שהסכין היא שלי, לא שקרתי גם כאשר הצהרתי שידי לא היו ברצח, אבל ברצוני לתקן הצהרה אחרת שלי".

השופט נרכן קדימה, "כלומר אתה מודה בהצהרת דבר שאינו אמת", "לא

עורך הדיון ששכרה הקהלה, נפגש עם הרב בתא כלאו ויעץ לו להכחיש את בגלותו על הסכין, זוהי הוכחה היחידה כנגדו, ממילא כל העלילה תתפוגג, אבל הרב הודיע כי מעולם לא שקר, אם יזהה את הסכין, יודה בבגלותו עליה.

משלא ראה סכוי לזכיתו במשפט, התפטר עורך הדיון מיצונו במשפט, שמעו בני הקהלה על התפטרות עורך הדיון וגזעקו, השיגו רשות לבקר את הרב בכלאו, והתחננו לפניו, "אנא סטה רק הפעם מדרכך הטובה ותכחיש את בגלותך על הסכין, חיי כל היהודים בספנה ממשית, אל נא יסגירונו רבנו בידי ההמון צמאי הדם".

מאן הרב וענה נחרצות, "דעו בני, השקר מעולם לא הועיל לאיש". הגיע יום המשפט, הרב עלה אל הדוכן והביט בסכין המושטת לו, הפך אותה מצד לצד והחזירה אל השופט, "כן, זוהי סכני, אך עם זאת אני מצהיר שאין לי כל יד ברצח".

השופט נרכן קדימה ואמר, "יתכן שאינך מודע לחמרת הודאתך, לשם כך קימים עורכי דין, כדי להנחות את הנאשמים, עשית טעות חמורה כאשר ותרתי על שרותי של עורך דין, אני מציע לך לפחות עכשו לשכר עורך דין".

"אני מעריך את העצה", השיב הרב, "עורך דיני יעץ לי להכחיש את בגלותי על הסכין, אך אני סרבתי לעשות זאת, מעולם לא יצא דבר שקר מפי". "מעולם, אף פעם לא שקרתי", תמה השופט.

ראש השוטרים קם ממקומו ואמר, "זהו תרגיל מחכם מצדו של הרב, הוא הודה רק מפני רצונו ליצר רשם אמין, אך יש לנו עד, נמצא פאן אדם שיעיד שהסכין

לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו.

לכאורה תמוה הפסל, 'לא נוכל לרדת', 'לא נוכל לראות'. אלא, לכאורה צריך

להבין, מה חשב יעקב אבינו עליו השלום מעיקרא, בכך שהמתין עד שתכלה הפת מן הסל, הלא מיד בבואם אמרו לו פי אין באפשרותם לרדת למצרים, בלא אחיהם הקטן.

אלא נראה שיעקב חשב שבניו יחוסו עליו, יקחו להם ילד יהיה מי שיהיה ויאמרו ליוסף שהוא אחיהם, אך הוא לא רצה לצוות עליהם לעשות כן, המתין שהם עצמם יציעו לעשות זאת, ובנזמין ישאר בבית.

אך הם בצדקתם ובישר לבבם, לא יכלו בשום אופן לעשות שקר ותרמית, ידעו שאם ישאל אותם אדוני הארץ, הנה אחיכם הקטן אשר אמרתם, הפרת פניהם תענה בם, ודבר שקר כזה אי אפשר לעשות כי אם למי שמלמד ברמאות, עד שאי אפשר להרגיש מתהלכותיו ומתנועותיו.

זה שאמרו ליוסף, הבט נא וראה, כי רק שפת אמת ורוח נכון אתנו, כשאמר אבינו 'שבו שברו לנו מעט אכל', אמרנו 'לא נוכל לרדת', רק 'אם יש אחינו הקטן אתנו, הגם שהיה בידינו להביא ילד נכרי תחת אחינו, אמרנו 'כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו, איננו יכולים לראות פניו אם נלך ברמאות.

הגם שהיה פקוח נפש, שנאו השבטים ארח שקר, רק שפת אמת ורוח נכון, כן יהיה, ומיתר לצנון מה היה קורה חלילה אלו לא היו מקפידים על האמת. (הקדמת מחצית הסקל ליוה דעה)

הוא היה אמת בשעה שנאמר, אך עכשו השתנו הנסבות". "למה פוננתו, הסבר את דברך", דחק בו השופט.

"הצהרתי כבוד השופט שאני יודע מי הוא הרוצח, עכשו אני יודע מי הוא". דממת מות השתררה באולם. "מיהו", שאל השופט, הרב הסתובב, שלח את ידו קדימה, והצביע על העד.

העד החויר פסיד, והחל לסגת לאחוריו. "מה מתרחש כאן", שאל השופט, "פשוט מאד", ענה הרב, "אני זהיתי את סכיני קשראיתיה, והדבר מובן, יש לי ברור השם טביעת עין חדה, הסכין היא מכלי ביתי, ואני משקר לעולם.

אבל כשספרו לי שעד זה לא ראה את הסכין, ושמעתי כיצד הוא מזהה אותה על פי שריטה קלה, אני חייב לשאל את עצמי, כיצד ידע האיש שזה סכין הרצח ודוקא בזה בצע הרצח הנורא, כיצד ידע שדוקא סכין זו חסרה בביתי. התשובה היא שהוא ידע זאת משום שהוא אחז בה".

"לא" צעק העד, "אני גנב פשוט, אינני רוצח, הסכין נשארה אצלי מאז שהרב גרש אותי, פגשתי בנער ותכננתי לפרץ עמו לבית הפרנס, ובדרך באמת שלא התפונתי, רק שלפתי את הסכין, ופתאום הוא נפל".

משיצא בשלום מבית המשפט, אמר הרב לבני הקהלה, "לו הייתי מכחיש את בעלותי על הסכין, ברור כיצד היה הספור נגמר. השקר בני, מעולם לא הועיל לאיש".

מוסיף המחצית השקל, מה נעים לפרש בזה מקראי קדש בפרשת ויגש, 'ויאמר אבינו שבו שברו לנו מעט אכל' ונאמר לא נוכל לרדת אם יש אחינו הקטן אתנו וירדנו כי לא נוכל

לו הרבי כי בהולד לו בו, יתיצב לפניו.

כְּאֶשֶׁר בָּא, הוֹרָה לוֹ הַרְבֵּי אֵיזָה שֵׁם לַתַּת לִבְנוֹ וְסִים דְּבָרָיו בְּמִלִּים, 'וּבְנֵי דָן חֲשִׁים'. שֵׁב רַבִּי יַעֲקֹב יִצְחָק לְבִיתוֹ, וְקָרָא אֶת שֵׁם בְּנוֹ 'חַיִּים יְרֵמְיָהּ' כִּהוֹרָאת הַרְבֵּי, אֲבָל כּוֹנֵת הַרְבֵּי בְּמִלּוֹת הַפְּרָדָה, נֶעְלָמָה מִמֶּנּוּ.

הַצֵּעַ אֶת הַדְּבָרִים לִפְנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים וְחֲסִידִים, עַד שֶׁאֶחָד מֵהֶם הַצֵּעַ לִפְנֵי אֶת דְּבָרֵי הַגְּמָרָא (בבא בתרא קמג:), כִּי לְמִרְוֹת שֶׁהִיָּה לְדָן בּוֹ אֶחָד בְּלִבָּד, כְּתִבָּה עָלָיו הַתּוֹרָה בְּלִשׁוֹן רַבִּים 'וּבְנֵי', מִשׁוּם שֶׁיִּצְא מִמֶּנּוּ שֶׁכָּט שְׁלֵם מְרַבָּה בְּאוֹכְלוֹסִין, שֶׁהִיוּ מְרַבִּים כְּמוֹ חוֹשִׁים שֶׁל קֹנָה.

אִךְ כָּאוּ, הַתְּכַוֵּן הַרְבֵּי לְנַחְמוֹ וּלְכַרְכוֹ שֶׁמִּבְּנֵי יָחִיד זֶה, יִרְאֶה בְּנֵי בְּנֵים מְרַבִּים לְמַכְבִּיר. וְאֲכֹן בְּרַכְתּוֹ שֶׁל הַרְבֵּי הַתְּגַשְׁמָה בְּמִלּוֹאָה, חַיִּים יְרֵמְיָהּ זָכָה לְהִקָּים לְיָמִים מִשְׁפָּחָה עֲנִיָּה. (נפלאות הסבא קדישא)

וַיֵּאָסֵר יוֹסֵף מִמְּכַרְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּטְיָה וַיִּנָּא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַנְאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צַנְאָרָיו עוֹד עוֹד (מו כט)

בְּרַשִׁי, אֲבָל יַעֲקֹב לֹא נָפַל עַל צַנְאָרֵי יוֹסֵף וְלֹא נִשְׁקוּ, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהִיָּה קוֹרָא אֶת שְׁמַע.

סֹפֵר הַרְה"ק **רַבִּי מְרֹדְכֵי מוֹיִזֵּינִי מְאֻנְסֵי** זֵיע"א בְּשֵׁם אָבִיו הַרְה"ק הָאֻמְרֵי חַיִּים זֵיע"א. בְּשִׁנַּת תַּרְכָּה, כְּאֶשֶׁר נָסַע הַרְה"ק הַצִּמְח צַדִּיק זֵיע"א לְמִגּוֹנָה בְּמֵאֲרִיבָאד, הִגִּיעַ בְּדַרְכּוֹ לְמִרְחָץ בְּאֲדַעַן לְבָקֵר אֶצֶל הַרְה"ק הַדְּבָרֵי חַיִּים מְצֻאָזוּ זֵיע"א, שֶׁשָּׁהָה בְּמִקּוּם.

הַדְּבָרֵי חַיִּים הַפְּצִיר בְּצִמְח צַדִּיק שֶׁיִּשְׁאָר בְּמִחְצָתוֹ לְסַעוּדַת רֹאשׁ חֲדָשׁ, אוֹלָם

אֲנִי יוֹסֵף אַחִיכֶם אֲשֶׁר מִכְרַתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָה (מה ד)

הַרְה"ק הַיְסוּד הַעֲבוּדָה מְסֻלּוֹנִים זֵיע"א, הַלֵּךְ לְבָקֵר אֶת הַחֲסִיד הַיִּשְׁיֵשׁ **רַבִּי יוֹסֵלִי דְאֶלְאֲטִיטְעוּר** ז"ל שֶׁזָּכָה עוֹד לְהַסְתוֹפֵף בְּצֶל הַרְה"ק **רַבִּי מְרֹדְכֵי מְלַעְכוּיטְש** זֵיע"א וְשִׁכַּב חוּלָה מְרַתֵּק לְמַטָּתוֹ, וּבִקְשׁוֹ שֶׁיֵּאֻמַּר אֵיזָה דְבוּר שֶׁשָּׁמַע מֵהַרְבֵּי מְלַעְכוּיטְשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵלִי, עַל הַפְּסוּק 'אֲנִי יוֹסֵף אַחִיכֶם אֲשֶׁר מִכְרַתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָה', מִפְּרֵשׁ הָאוּר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ זֵיע"א שֶׁיוֹסֵף הַתְּכַוֵּן לְרַמֵּז לָהֶם שֶׁגַּם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה קָשָׁה שֶׁמִּכְרַתֶּם אוֹתִי, הִיִּיתִי 'יוֹסֵף אַחִיכֶם', בְּאוֹתָהּ מִדַּת הָאֲחִוָּה כְּמִקְדָּם.

הַתְּבַטָּא עַל כֶּף רַבִּי מְרֹדְכֵי מְלַעְכוּיטְשׁ, "אִם הָאוּר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ פִּרְשׁ כֶּף בְּדְבָרֵי יוֹסֵף הַצַּדִּיק, בְּוִדְאֵי שֶׁגַּם הוּא עֲצָמוֹ עָמַד בְּמִדְרַגָּה זֹאת", הִגִּיב הַיְסוּד הַעֲבוּדָה עַל אֶתֶר, "אִם הַרְבֵּי מְלַעְכוּיטְשׁ אָמַר כֶּף עַל הָאוּר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ, בְּוִדְאֵי שֶׁאֵף הוּא עָמַד בְּמִדְרַגָּה זוּ".

וְאֶפְסֵר גַּם לְהוֹסִיף עַל הַקַּב"ה, עָלָיו נֶאֱמַר 'הִשְׁכֵּן אִתָּם בְּתוֹךְ טְמֵאוֹתֵם', שֶׁגַּם בְּזִמְן הַהֶסְתֵּר שֶׁאֲנִי רְחוּקִים מִמֶּנּוּ בְּבַחֲיַנַּת 'אֲשֶׁר מִכְרַתֶּם אוֹתִי', הוּא אָבִינוּ הוּא מְלַכְנוּ קְרוֹב אֵלֵינוּ, וְלֹא כְּהִתָּה עֵין שְׁכִינָתוֹ מִתּוֹכְנוּ, רַק הַכֹּל בְּהֶסְתֵּר. עָלֵינוּ לְגַלּוֹת הַהֶסְתֵּר, וְלִזְכוֹת לְגַלּוֹי שְׁכִינָתוֹ וְאֶהְבְּתוֹ לָנוּ. (מַסְנֵת סַמְחָה)

וּבְנֵי דָן חֲשִׁים (מו כג)

הַחֲסִיד רַבִּי יַעֲקֹב יִצְחָק מְבָרִיזוֹ, קִבֵּל בְּאֲזֵנָי הַסְּבָא קַדִּישָׁא הַרְה"ק **רַבִּי דָב בַּעַר מְרֹאדְוִשִׁיץ** זֵיע"א עַל בְּנָיו שֶׁנְּעַדְרוּ בְּיִלְדוּתָם זֶה אַחַר זֶה, וְאִין לוֹ זָרַע שֶׁל קִינְמָא. הוֹרָה

ודם, לכן קרא קריאת שמע. כך עשה גם הצמח צדיק, לא רצה לנצל את השתוקקותו לבשר ודם. (טרפי מודט)

ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הסף (מז יב)

לחזורו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוסוב זיע"א, נכנס אחד מאנשי עיר קוסוב שהיה מפרסם כמתנגד לו ובקש עזרתו, בתו הגיעה לפרקה ובידו אין מאומה לצרכי נדונייתה, הוא מבקש מהרבי עצה, כיצד יהיה בידו לחתן את בתו.

שאל הרבי לכמה הוא נצרך עבור הוצאות הנשואין, האיש חשב, ונקב סכום מכבד של כמה מאות אדומים. פתח הרבי את מגרת השלחן בה הגחו הפדיונות, והריק את תכולתה עבור המבקש, אותה שעה היה בה סכום גדול של כמה מאות אדומים.

הדבר נתודע לרבי יצחק אחי הרבי, ויחרה אפו, כאשר נזקקו למספר זהובים בדחיפות עבור פרנסת בית הרבי, היה הרבי דוחה שאין בידו, ואלו עבור מתנגדו, מיד יש בידו סכום כה גדול.

ננס רבי יצחק ושאל את הרבי, "כיצד יתכן", השיב הרבי, "אחי אהובי, לפני כמה רגעים היה אצלי עוד אחד שיעצני כדבריה, "הכי אין בידך לתן את מעותיך למקומות נחוצים יותר, ולא עבור המתנגד לך", אף לא שמעתי לדבריו".

השתומם רבי יצחק ושאל, "מי האיש הזה שהקדים אותי ויעץ לך כמוני", אמר לו הרבי הקדוש, "הוא השטן, היצר הרע העומד ומפתה תמיד לדברים אלו". (אבן שתיה עמ' מבד)

הוא סרב והמשיך בדרך. הצמח צדיק הגיע למארינבאד, ובאחד הימים נפל מקומת הבית שבו התאכסן ויחיו היו נתונים בסכנה.

הרבי מצאנו שכאמור שעה אז בבאדעו, התהלך אותה שעה בחדרו הלוח ושוב באמרו, 'ואתן אדם תחתי' (יטעיה מג ד), והנוכחים סביבו לא הבינו את פונתו הקדושה, אולם באותם ימים (י"ג אב תרכ"ה), נפטר בויזניצא הרב הצדיק רבי יעקב דוד זצ"ל בנו השני של הצמח צדיק, והסיקו שלכך הייתה פונת הרבי מצאנו.

בנו הגדול של הצמח צדיק וממשיך דרכו, הרה"ק האמרי ברוך זיע"א, חלה בעת ההיא אף הוא באותה מחלה ונתרפא, אולם רבי יעקב דוד, לא קם ממטת חליו.

לימים ספר האמרי חיים שפעבר מספר שבועות, כששב הצמח צדיק לאיתנו ויחזר לויזניצא, בקשו החסידים לחזות בפגישתו עם בנו האמרי ברוך, אחר שיהיה חולה ונתרפא, מה גם שהוא נותר עתה בן יחיד, לאחר פטירת רבי יעקב דוד, אולם כשהגיע הצמח צדיק ונתן שלום לבנו, לא ראו עליו כל התרגשות.

אחרי כן אמר הצמח צדיק לאמרי ברוך, או אחרים המליצו עליו, דהנה על הפתוב בפרשת ויגש ויבך על צואריו, בפגישת יעקב ויוסף בנו במצרים, מפרש רש"י שיעקב קרא קריאת שמע. מקשים המפרשים, ממה נפשך, אם היה אז זמן קריאת שמע, למה לא קרא יוסף גם הוא, ואם לא היה אז זמן קריאת שמע, מפני מה קרא יעקב.

תרו הצמח צדיק, מחמת שעבר זמן רב מאז ראה את יוסף, הייתה השתוקקות אהבתו של יעקב אבינו לבנו אהובו גדולה, אך הוא לא רצה לנצל את אהבתו לבשר

מלוה מלכה

ספורים מהפעל שם טוב ורגלמידיו

נסה הרבי מאפֿטא להתחמק ואמר, "הכי יכולים אנו להחיות מתים", אבל הכפרי התמים אינו מרפה ממנו, עד שיבוא עמו אל הרבי. נאלץ האוהב ישראל לילך עמו אל הרבי, אמר לו המגיד, "עתה אני עבד, לקחתי ממנו תרגול לכבוד שבת, ומכרח אני ללכת עמו".

אמר הכפרי למגיד הקדוש שיש לו פֿאן כֿרְכָּה, והוא יכול לנסע עמו ואינו צריך לכתת רגליו, והמגיד אמר לו, "סע לבדך, ואנחנו נבוא אחריך", אך הכפרי ששמר על הרבי לא הסכים והשיב, "גם אנכי אלך עמכם".

פנה הרבי מאפֿטא אל הכפרי ואמר, "רעבים אנחנו, הכי יש לך בביתך אכל עבור סעודת מלוה מלכה", "בודאי, יהיה לכם לאכל מלוה מלכה", השיב. כעבר רגעים אחדים שב האוהב ישראל על שאלתו, האם יש לו אכל בשבילם למלוה מלכה, וכן שב והקשה פעמים נוספות.

לבסוף לא יכול היה הכפרי לסבל את שאלות האוהב ישראל שוב ושוב אודות המלוה מלכה והפטיר בכעס, "איזה רעבתן איש זה, בתנו חולנית מאד, וראשו ומחשבתו רק באכילה". נסעו שלשתם אל הכפר, ופגשו ברופא שלא מש ממטת החולה.

כאשר נכנסו אל הבית, אָדְמו פְּגִי החולה, ובחסדי שמים הבריאה במהרה. אחר אמר המגיד מקאזניץ שהרבי מאפֿטא פעל את הישועה כאשר צער את הכפרי בשאלותיו הרבות על עניני האכילה, בזאת פטרו מן הדין ובתו הבריאה. (אוצרות החן)

עני מרוד היה הרה"ק רבי ישראל הופשטיין זיע"א, המגיד מקאזניץ בעל עבודת ישראל, לביתו לא נמצאה לעתים ולו פרוסת לחם. מעשה בכפרי אחד שבא בערב שבת לביתו, ומסר לידי הרבנית תרגול, לכבוד שבת קדש. **יהי** היום, בתו של אותו כפרי נפלה למשקב ומצבה התדרדר והלך, עד שהרופאים אמרו נואש לחייה. אמרה אשת הכפרי לבעלה, "הלא נתת לרבי תרגול לכבוד שבת, לך אצלו שיברי את בתנו".

הכין הכפרי את כפרתו, הניח תבן לסוסים, ויצא לדרך. הדבר היה במוצאי שבת, והכפרי נכנס אצל המגיד הקדוש מקאזניץ, ספר לו את המעשה, ובקש שיבוא עמו אל הכפר לרפא את בתו המטולת במטתה.

אמר לו המגיד הקדוש, "הלא מוצאי שבת קדם חצות עתה, ואני צריך לאכל סעודת מלוה מלכה", אבל הכפרי התמים התעקש, אין הוא מניח לצדיק עד שיבוא עמו אל הכפר, ואז הוסיף ואמר, "הלא כבודו יודע שקבל ממני תרגול לפני שלושה שבועות".

כאשר שמע כֿה המגיד, אמר לו, "לך לבית המדרש, שם שוכב יהודי ותחת מראשותיו טלית, אם הוא ילך עמך, אף אני אלך". היה זה הרה"ק האוהב ישראל מאפֿטא זיע"א. הלך הכפרי לבית המדרש ונגש הישר אל האברך הישן, הסיט את הטלית מראשו והעירו משנתו, ואמר, "הרב אמר שתסעו עמנו, ותחיו את בתנו".

פרשת ויגש

צדיק גוזר והקב"ה מקיים

הימים ימי שלטון המנדט הבריטי בארץ ישראל, ובעיר חיפה היו היחסים בין היהודים והערביים שלווים ותקינים, פחות או יותר. אמנם הבריטים השולטים הסתדרו טוב יותר עם הערביים מאשר עם בני ישראל והעלימו עין ממעשיהם, אך כלפי חוץ הייתה מוראה של מלכות קושרת את ידיהם של שני הצדדים ומונעת מהם להלחם זה בזה.

רבים מהערביים תושבי חיפה מצאו את פרנסתם ועבודתם בבית המלאכה של הרכבת. היה זה קומפלקס ענק של מפעלים ובתי חרושת שעסקו בבניה ובאחזקת הקטרים והקרונות של הרכבת לצד מסילות הברזל שעליהם היא נסעה. בית המלאכה שכן סמוך ונראה לתחנת הרכבת בחיפה והוא העסיק אלפי עובדים. אמנם היה זה בית מלאכה ממשלתי, נתון לבעלותו של השלטון הבריטי, אך האפליה בלטה שם ביותר: העובדים כולם ערביים היו, ורק יהודי אחד היה יוצא מן הכלל הועסק שם, ר' אברהם חיים שפילברג שמו.

שמה תשאלו: כיצד הסכימו ראשי המפעל להכניס את ר' אברהם חיים לעבודה זו ולא לקחו ערבי למשרה זו, הרי שזאת עליכם לדעת ששולט היה ר' אברהם חיים בחמש שפות וידעם על בורים. הערביים בחיפה וסביבותיה, רובם לא ידעו קרוא וכתוב, ואין כוחם אלא בכוח הזרוע, בעבודות פיזיות שהתאימו להם, ואילו לאותו תפקיד בו שימש ר' אברהם חיים, נצרכה השכלה גבוהה וידיעת השפות הייתה חשובה עבורה, ובשל כך נאותו הבריטים למחול

לו על יהדותו ולהכניסו לעבודה זו. לא זו בלבד, אלא שמתוך שלא היה לו תחליף, הסכימו ראשי המפעל אף לתת לו פטור גורף מלעבוד בשבתות ובחגים.

ביקש ר' אברהם חיים לישב בשלווה, קפצו עליו ימי מאורעות הדמים שפרצו בארץ ישראל בשנת תרצ"ו והחרידו את היישוב היהודי. בבת אחת התפרצה כל אותה שנה שהצטברה בליבותיהם של בני ישמעאל מאז החלו יהודים לשוב לארץ הקודש והיו לצנינים בעיניהם, והם התחילו בהתפרעויות ובפוגרומים כלפי יהודים שמעולם לא עשו להם עוול. מעשי הרצח והאלימות הנוראיים של הערביים כנגד יהודי ארץ ישראל היו לדבר שבשגרה. המתח גאה והגיע לשיאים. גם במקומות בהם לא התחוללו אירועים אלימים בפועל, ניתן היה להרגיש ממש את השנאה הרעילה הממלאת את האויר.

גם בבית המלאכה מצא ר' אברהם חיים את עצמו מוקף בשנאה יוקדת. מבטים מזרי אימה נשלחו לעברו מעיניהם הרצחניות של עמיתיו לעבודה, והמשטמה הייתה גלויה. לא ארך זמן רב כשהמבטים הפכו לדיבורים ברורים. אחד מהעובדים לא נרתע להכריז בקול: "היי, יהוד, אנחנו נשחוט אותך כמו כלב".

ר' אברהם חיים הרגיש אבוד. הסכנה היתה מוחשית ולא הותירה מקום לספק. מדובר ברוצחים שפלים שהסיכון מהם הוא ממשי בהחלט. בצר לו ניסה ר' אברהם חיים לפנות אל מנהל העבודה, ערבי עמו עמד בקשרים טובים מאז ומקדם. בערבית העסיסית שבפיו שח ר' אברהם חיים את מצוקתו וביקש את

המבקשים להורגו, לא היה יכול. עמידתו בפרשת דרכים זו הביאה אותו לנסוע לירושלים ולהתייעץ עם אחד מגאוני וצדיקי הדור זיע"א.

מששח ר' אברהם חיים בפניו את מצבו, השיב לו הצדיק בעגמת נפש ובהשתתפות כנה בצערו: "לא נותרה לך ברירה אלא לעזוב את העבודה ולחפש מקור פרנסה אחר! מעשה אבות סימן לבנים ובמצב כזה עליך לעשות מה שעשו אבותינו, אברהם יצחק יעקב, וכך גם משה רבינו, שבכל פעם שריחפה סכנה על ראשם קמו וברחו משם תיכף! אף אתה חייב לדעת שחיך קודמין, פיקוח נפש דוחה הכל, ואסור לך להישאר בעבודתך אפילו שעה אחת.

זו הייתה תשובה מטלטלת, אך היתה בה גם אמת נוקבת ופשוטה שלמעשה גם הוא ידע אותה היטב בסתרי לבבו: מדובר במקום סכנה, והתורה מצווה אותנו לשמור על חיינו. אלא שהדברים הפשוטים כביכול, קשים היו מנשוא. לא קל היה באותם הימים למצוא פרנסה להביא מזון ומחיה לפי הטף, וכעת הוא נאלץ לעזוב עבודה המפרנסת את בעליה בכבוד ולהישאר מובטל ומחוסר פרנסה.

ר' אברהם חיים יצא את בית הצדיק בפנים עצובות, מדוכך עד עפר ומיואש לחלוטין. בבת אחת הציפו אותו כל מאורעות התקופה האחרונה ומצוקת הימים הבאים והוא פרץ בבכי תמרורים, עמד סמוך לקיר הבית, פניו מכוסות ודמעות זולגות על לחייו. ראתה זאת הרבנית הצדקנית, זוגתו של אותו צדיק שבעצתו שאל, וביקשה לדעת על מה ולמה הוא בוכה.

משהתוודעה לכל סיפור המעשה, נענתה הרבנית ואמרה לו: **כל מה שאמר לך בעלי שיחיה, אמת ויציב, כמובן. אך דע לך שלא הרחק מכאן מתגורר הרבי הקדוש מזוועהיל, רבי שלמה, והוא יש לו פתרונות מקוריים**

עזרתו המיידית. ידע ר' אברהם חיים היטב כי מנהל העבודה, בהבל פיו, מסוגל להעמיד את כל העובדים על מקומם הראוי ובהבל פיו לעצור אותם מלהפיק את זממם.

אלא שתגובתו של מנהל העבודה רק חידדה את המצב הנורא. בחיך ציני ובארסיות הגיב הערבי: וכי מה נורא במה שאמרו לך?! הלווא בסך הכל הם רוצים לשחוט אותך כמו כלב ולא כמו 'דבר אחר'! אין זאת אלא שבר מזל אתה שכך הם רואים את אחריתך.

בצר לו פנה ר' אברהם חיים אל האחראי הראשי של בתי המלאכה, בריטי מנומס וקר מזג, אשר היה מופקד מטעם השלטונות על התפקוד הכללי של המערכת כולה. באנגלית צחה, שאף היא הייתה שגורה בלשונו הסב את לבו לסכנה הנוראה המרחפת מעל ראשו. כך מאיימים עליו העובדים, וכך הוא הגיביו שאותו הם מקבלים ממנהל העבודה.

מעט רחמים עוד היו בליבו של המנהל הבריטי. הוא היה נכון לעזור לר' אברהם חיים, אבל פתרון של ממש לא היה בידו. הוא הציע לו לקבל מהרופא העירוני 'אישור מחלה' ותחת חסות האישור יוכל להיעדר מהעבודה עד יעבור זעם. אלא שר' אברהם חיים הבין מיד שזו הצעה לא מעשית. הרופאים אינם נותנים אישורי מחלה ללא קצבה, וגם בית החרושת לא יסכים לתת לו חופשה בלי הגבלה עם משכורת מלאה. האחראי אמנם הסכים לכך שר' אברהם חיים יעדר מהעבודה מפעם לפעם, והוא יעלים את עינו מכך, אלא שר' אברהם חיים ידע היטב שכדי לפגוע בו אין הערבים זקוקים ליותר מפעם אחת שבה הוא יתייצב בבית המלאכה.

חסר אונים היה ר' אברהם חיים לנוכח מצבו הקשה. לעזוב את מקום עבודתו המבוסס לא חפץ, ואילו לשהות בכפיפה אחת עם הנחשים

ישועת ה', ועדיין הרבי אינו מגיב לו מאומה. הרבי לא העיף לעברו אפילו מבט קל, כאילו אינו מודע לנוכחותו כלל. הרבי הגיע לביתו, נטל ספר והחל מעיין בו, ור' אברהם חיים אינו מצליח לעורר את הרבי מדביקותו. בשלב הזה כבר פקעה סבלנותו של ר' אברהם חיים מר הנפש. הוא לא שלט בעצמו, ושמינית שבשמינית של עזות נזרקה בו. הוא הושיט ידו ונענע קלות את שרוול הקפוטה של הרבי, ובקול כאוב רם החל זועק: רבי, הושיעני, כי בצרה גדולה אנחנו, רבי, הצילני!

רק אז, ניעור הרבי מדבקותו, נתן מבט בר' אברהם חיים. זקף מעט את ראשו ולקח ספר מהשולחן בכדי לעשות 'יישוב' כדרכו בקודש. התהרהר הרבי, ולפתע הרים את ידו והלם על השולחן בעוז ובתעצומות, תוך כדי שהוא קורא בקול: מה יש לך לפחד? הלוא מי שיגע בך יהיה לו סוף שחור! אין לך מה לפחד!

ר' אברהם חיים התרגש מאוד לשמע הבשורה הטובה. מצב רוחו התהפך והוא הרגיש כאילו הוא יצא מאפלה לאור גדול. בהתרגשותו הגדולה הושיט ר' אברהם חיים ידו לכיסו ושלף שטר של לירה אחת. היה זה סכום גדול ונכבד, שעמד על רבע ממשכורתו החודשית המרווחת. את השטר הושיט ר' אברהם חיים לרבי כפדיון נפש, אך הרבי הפתיע בתגובתו: מה לי ולנייר העבודה זרה הזה?

במבוכה ענה ר' אברהם חיים: רבי, עם כסף זה תוכלו לעשות צדקה וחסד כאשר עם לבבכם! אך הרבי בשלו: זו גניבה! ר' אברהם חיים נדהם, גרעת לאחוריו, ואמר בקול נשנק מדמעות: רבי! למה מגיעה לי נזיפה שכזו, והרי זה כסף שהרווחתי ביושר ובאמת?! נענה הרבי והסביר לו את כוונתו: הלוא תדע שאדם חייב לפרנס

לבעיות כאלה ואחרות. מה תפסיד אם תפנה אליו ותראה איך יפול דבר.

עטוף במחשבותיו הגיע ר' אברהם חיים אל ביתו של הרה"ק מזוועהיל, אלא שהרבי לא היה בביתו. הרבנית סיפרה לו שהוא שוהה כעת בכותל המערבי, ואם יש את נפשו לפגוש ברבי ולבקש ברכתו, מוטב יעשה אם ילך אל העיר העתיקה ויעשה את דרכו לכותל המערבי.

אם לא היה די לו לר' אברהם חיים בצרה זו, הרי שתוך כדי הליכתו אל הכותל, בעודו הולך במהירות בעיר העתיקה, שומע הוא פרחח ערבי אחד מגרה את חבריו בדברים: "הנה יהודי מהלך, הבה נחסל אותו". ר' אברהם חיים שידע היטב את השפה הערבית נבהל מאוד, האיץ צעדיו והתחיל לרוץ. אלא שתאוות הרצח החלה לבקור באותם בני נוער מופקרים. רק בניסי ניסים הוא שומע את אחד מבני החבורה מצנן את התלהבותם: וכי אינכם רואים שהוא משוגע?! מה לנו ולו?! בני הבליעל נרגעו, ונפשו של ר' אברהם חיים היתה לו לשלל.

בבהלה עצומה רץ ר' אברהם חיים והגיע אל הכותל המערבי. שם הבחין בהרה"ק מזוועהיל עומד ופניו אל הכותל המערבי, מתפלל בדביקות עילאה. ללא שהיות ניגש אליו ר' אברהם חיים והחל לשפוף את אשר על ליבו המר. אבל הרבי לא הגיב. שקוע היה בשרעפיו ודומה היה כאילו אינו שומע כלל מכל הנעשה סביבו. לתומו, החליט ר' אברהם חיים לחזור באזני הרבי שוב על דבריו, אך הרבי כאילו אינו שומע אותו. הוא דיבר אך הרבי כלל לא התייחס אליו ולא ענה לו.

כשסיים הרבי את שהותו בכותל ונפנה לשוב לביתו, היה עדיין ר' אברהם חיים פוסע לצידו, חוזר על סיפורו הכואב ומבקש את

כל העולם! צדיק גוזר והקב"ה מקיים!

הפועל הערבי בקושי הספיק ללכת ארבע פסיעות, כשלפתע פתאום הוא כרע תחתיו והתמוטט כשהוא חסר הכרה. בבית המלאכה התחוללה מהומה רבתי. כל הפועלים הערביים חשו לעזרתו וניסו לעוררו, אך לשווא. הערבי שכב כפגר מובס. כעבור שעה קלה קבע הרופא שהזעק למקום כי הערבי מת! הוא קיבל שטף דם במוח והתפגר.

עוד שנים רבות היה פחדו של ר' אברהם חיים שפילברג מוטל ומאיים על הפועלים הערביים בבית המלאכה של הרכבת בחיפה, ואיש לא העז לנגוע בו לרעה. הערבים הביטו עליו ביראת כבוד מהולה בפחד, ואף ניסו לעזור לו בעבודתו ועשו הכל לשאת חן בעיניו. אכן, צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

במשנת סניגורם של ישראל, הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א, בפרשת השבוע, אנו מוצאים התייחסות כפולה לעניין זה של צדיק גוזר והקב"ה מקיים, אשר הודיעו לנו חז"ל בדבריהם (מו"ק טז): **'אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים'** (שמואל ב' כג ג), **מאי קאמר, אמר רבי אבהו, הכי קאמר: אמר אלהי ישראל, לי דבר צור ישראל, אני מושל באדם, מי מושל בי, צדיק. שאני גוזר גזרה ומבטלה.**

ותחילה למקראי קודש על הפסוק בתחילת הפרשה (בראשית מד יח): **'ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך פפועה'**, ופירש בספר 'קדושת לוי', דהנה איתא בספר הזוהר הקדוש (ח"א רז): על הפסוק (תהלים מח ה): **'כי הנה**

את אשתו ובניו! והנה כאשר לאחר אריכות ימיך ושנותיך תגיע לעולם העליון ותתייצב בפני בית דין של מעלה, הרי בוודאי ישאלו אותך: האם פרנסת את אשתך ואת ילדיך? ואם נותן אתה לי כסף שמיועד למטרה זו, הרי זה כגניבה ממש; לקחת כסף שמיועד עבור משפחתך ונתת אותו לי?!

חי"ך ר' אברהם חיים לשמע סברא זו שהעלה הרבי, והוא פתח והסביר לרבי כי בסיעתא דשמיא פרנסתו מצויה לו בהרחבה רבה, וכי יש בידו ממון די ב"ה בכדי פרנסת הבית, גם אחרי נתינת לירה זו, והנה נותן הוא אותה בלב שלם ובנפש חפצה, ומבקש ומפציר הוא מהרבי לקחת את הכסף לפדיון נפשו. רק לאחר הפצרות ותחנונים ניאות הרבי לקחת ממנו את כסף הפדיון.

ר' אברהם חיים שב לחיפה שמח וטוב לב. רוחו הייתה טובה עליו, וכבר למחרת בבוקר הוא חזר למקום העבודה בבית המלאכה, סמוך ובטוח על הבטחתו של הצדיק. הוא לא התפעל מכל המבטים שנעצו בו הפועלים הערביים, וחזר ושינן לעצמו שוב ושוב את דברי הרבי.

לא חלף זמן רב, והוא זכה ל"קבלת פנים" מסוג מפתיע ביותר. לרגע היה נדמה לר' אברהם חיים שמכונות בית המלאכה חדלו מלפעול. הוא הרים את עיניו וראה איך הפועלים מלווים במבט לוועגים את אחד הפועלים, ערבי ענק וחסון, שרירי ורחב כתפיים, אשר התקרב אליו בצעדים מאיימים ותקע בפניו מהלומת אגרוף אדירה.

ברכיו של ר' אברהם חיים פקו, אך הוא לא איבד את עשתונותו, והוא קרא בקול: רבוננו של עולם! הושיעני בזכות הצדיק הקדוש מזוועהיל היושב בירושלים ומצודתו פרוסה על

שבאם יעשה אלהים גזירתו ולא יהיה צדיק שיבטל, אז יתקיים הפתרון. וזה פירוש הפסוק על 'היו שבע שני הרעב הוא הדבר אשר דברתי אשר אלהים עושה הגיד לפרעה', כלומר, על שני הרעב יכול צדיק לבטל, ולא 'שני שבע', כי הוא גזירה טובה. וזהו ויעמידהו לפני פרעה' (להלן מז, ז). פירוש 'לפני' קודם פרעה, שהוא ינהג את פרעה.

ועוד הוסיף רבינו בפרשתנו: עיין מה שמבואר לעיל בתירוץ על קושית הרמב"ן, איך שייך שיתבטל פתרון יוסף שפתר שבע שנים יהיה הרעב במצרים, כי יוסף אמר לפרעה בפתרון החלום 'אשר אלהים עושה הגיד לפרעה', דהיינו 'האלהים עושה', ולא יש צדיק לבקש מהקב"ה שיבוטל הגזירה ההיא, כמאמר רבותינו ז"ל על פסוק 'צדיק מושל ביראת אלהים' כו' הקב"ה גוזר גזירה וצדיקים מבטלין. נמצא אמר יוסף לפרעה כן בפתרון החלום, כאשר עתה לא יש במצרים צדיק לבקש מהקב"ה על ביטול גזירת הרעב, יהיו שבע שנים רעב בארץ מצרים.

וזהו שאמר יוסף לפרעה 'ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם'... הוא פתרון החלום 'והנה עומד על היאור'. כי ידוע מאמר רבותינו ז"ל, כי הנילוס הוא פרנסת מצרים העולה ומשקה. והנה פרעה ראה בחלום כי הוא העומד על היאור הנמשך משם פרנסת מצרים, ופרעה הרשע לא היה בו כח לבקש רחמי ה' על ביטול גזירת הרעב, ואמר זה הוא פתרון החלום אשר ראית 'הנני עומד על שפת היאור', שאין לך זה כח כו'. 'ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים', 'נבון וחכם' דהיינו איש צדיק, והוא יהיה 'על ארץ מצרים' לבקש רחמי ה' על ביטול גזירת הרעב, כי באמת הקדוש ברוך הוא חפץ חסד הוא ואין רצונו בהשחתת העולם, רק שיהיה צדיק לבקש רחמים מלפניו.

המלכים נועדו עברו יחדיו, זה יהודה ויוסף, יוסף נקרא הקב"ה, ויהודה נקרא כנסת ישראל. וזה הוא פירוש הפסוק: 'ויגש אליו יהודה', שהכנסת ישראל נגשים להקב"ה, 'ויאמר אליו בי אדוני', כביכול 'בי' האדנות והממשלה, ד'מי מושל בי', והרי הצדיקים בתפילתם מבטלים כל גזירות קשות, וממשיכים לישראל שפע טוב וברכות. וזהו 'דבר נא עבדך דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך', שהצדיקים בתפילתם להבורא ברוך הוא מהפכים ממתה הדין למדת הרחמים (סוכה יד.), ושלא יהא חס ושלום שום חרון אף.

ועוד הוסיף רבינו בספרו 'קדושת לוי' לפרש בדברי המקראות (בראשית מז יח-ט): 'וַתֵּתֶם הַשֶּׁנָּה הַהוּא וַיָּבֵאוּ אֵלָיו בַּשֶּׁנָּה הַשְּׁנִית וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא נִכְחַד מֵאֲדֹנָי כִּי אִם תֵּם הַכֶּסֶף וּמִקֵּנָה הַבְּהֵמָה אֶל אֲדֹנָי לֹא נִשְׂאָר לִפְנֵי אֲדֹנָי בְּלֹתֵי אִם גְּוִיתָנוּ וְאֲדָמְתָנוּ. לְמָה נְמוֹת לְעֵינֶיךָ גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲדָמְתָנוּ קִנְיָה אֲתָנוּ וְאֵת אֲדָמְתָנוּ בְּלֶחֶם וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְאֲדָמְתָנוּ עֲבָדִים לְפָרְעָה וְתָן זֶרַע וְנַחֲיָה וְלֹא נְמוֹת וְהִאֲדָמָה לֹא תִשֶּׂם'.

ופירש רש"י: 'ואף על פי שאמר יוסף (בראשית מה ו) 'ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר', מכיון שבא יעקב למצרים, באה ברכה לרגליו, והתחילו לזרוע וכלה הרעב, וכן שנינו בתוספתא דסוטה (י ח). והקשה הרמב"ן, איך לא נתקיים פתרונו של יוסף אשר גזר אומר כי יהיו שבע שני רעב במצריים, ושמה יבואו להטיל ספק ולחשוך את יוסף על חכמת פתרון החלומות.

וכבר בריש פרשת מקץ תירץ רבינו שכל פתרון חלומו של יוסף על שנות הרעב באו בתנאי קודם למעשה שלא יהיה צדיק שיגזור ויבטל את עונש הרעב: נראה כי כך פתר החלום, את אשר אלהים עושה הגיד לפרעה', כלומר,